

Janina Ikola

Kartta lapsen unelmiin

Ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma ryhmäperhepäiväkodille

Opinnäytetyö

Kevät 2019

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Janina Ikola

Työn nimi: Kartta lapsen unelmiin: Ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma ryhmäperhepäiväkodille

Ohjaaja: Tarja Tapio

Vuosi: 2019 Sivumäärä: 58 Liitteiden lukumäärä: 2

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena on luoda ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yksityiselle ryhmäperhepäiväkodille. Opinnäytetyö toteutetaan tiiviissä yhteistyössä ryhmäperhepäiväkodin kanssa. Opinnäytetyö vastaa Villivarpaisten tarpeeseen saada oma ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Työssä tutkitaan, millainen varhaiskasvatussuunnitelma syntyy yhteistyössä kasvattajien ja vanhempien kanssa sekä, miten Reggio Emilia -pedagogiikka näyttäytyy Villivarpaisten ryhmäkohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Työn teoreettinen osuus koostuu varhaiskasvatussuunnitelman eri tasoista sekä Reggio Emilia -pedagogiikan tärkeimmistä teemoista. Aineisto on kerätty kaksi osaisesti. Kasvattajille toteutettiin toiminnallinen työpaja ja vanhemmille laadullinen kysely.

Opinnäytetyön keskeisimmistä tuloksista syntyi ryhmäperhepäiväkodin Villivarpaisten ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelmaan tuli esille kasvattajien ja vanhempien näkemyksiä arvoista ja toimintaideasta, arjen toteutumisesta, pedagogiikasta, ympäristöstä sekä yhteistyöstä. Tuloksista korostui kasvattajien ja vanhempien näkemykset siitä, millaista on hyvä arki Villivarpaissa. Kasvattajat ja vanhemmat arvostivat Villivarpaissa kiireettömyyttä, turvallisuutta, tuttuja kasvattajia sekä pientä ryhmäkokoja. Kasvattajien työpajassa nousi esille tärkeinä asioina lapsen toimijuuden ja osallisuuden merkitys arjessa sekä yhteisöllisyys.

Ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on toimia kasvattajille pedagogisena työvälineenä. Se elää mukana arjessa, ja sitä täydennetään ja muokataan aina tarpeen mukaan. Ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman kautta vanhemmat pääsevät tutustumaan Villivarpaisten arkeen sekä pedagogiikkaan.

Avainsanat: toiminnallinen opinnäytetyö, varhaiskasvatussuunnitelma, Reggio Emilia -pedagogiikka, lapsen toimijuus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author: Janina Ikola

Title of thesis: A map to the dreams of a child: a group-specific early childhood education plan for a group home daycare

Supervisor: Tarja Tapio

Year: 2019 Number of pages: 58 Number of appendices: 2

This is functional thesis. The aim of this thesis is to create a group-specific early childhood education plan for a private group home daycare. The thesis is carried out in close co-operation with the group home daycare Villitvarpaat. My thesis responds to the need of Villitvarpaat to have their own group-specific early childhood education plan. My thesis examines what kind of early childhood education plan is created in co-operation with educators and parents and how Reggio Emilia's pedagogy appears in the Villitvarpaat group-specific early childhood education plan. The theoretical part of the thesis consists of different levels of the early childhood education plan and the most important themes of Reggio Emilia. The data has been collected in two parts. For educators I carried out a workshop and qualitative queries for parents.

The main results of the thesis were a group-specific early childhood education plan for Villitvarpaat. The early childhood education plan highlighted the views of educators and parents about values and the idea of action, everyday life, pedagogy, environment, and collaboration. The results highlighted the views of educators and parents about the good everyday life of Villitvarpaat. Educators and parents appreciated the unhurried, safety, familiar educators and small group sizes in Villitvarpaat. The importance of the child's act and involvement in everyday life as well as sociality became important issues in the educators' workshop.

The purpose of the group-specific early childhood education plan is to act as a pedagogical tool for educators. It can be used in everyday life and is always supplemented and edited as needed. Through the group-specific early childhood education plan, parents can get to know the everyday life of the Villitvarpaat and their pedagogy.

Keywords: functional thesis, early childhood education plan, Reggio Emilia pedagogy, child's participation

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO	7
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Tavoitteet ja tutkimustehtävät	8
2.2 Ryhmäperhepäiväkoti Villitvarpaat	9
2.3 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta	10
3 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	12
3.1 Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet	12
3.2 Varhaiskasvatussuunnitelman eri tasot.....	12
3.3 Ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma	14
4 REGGIO EMILIA -PEDAGOGIIKKA.....	15
4.1 Reggio Emilia -pedagogiikan juuret ja ideologia	15
4.2 Lapsen toimijuus ja osallisuus.....	16
4.3 Yhteisöllisyys.....	18
4.4 Ympäristö opettajana	19
4.5 Projektimuotoinen tutkiva oppiminen.....	20
4.6 Pedagoginen havainnointi ja dokumentointi.....	21
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	24
5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	24
5.2 Aineiston kerääminen.....	25
5.2.1 Kasvattajien työpaja.....	26
5.2.2 Laadullinen kysely vanhemmille.....	28
5.3 Aineiston analysointi	30
5.4 Eettisyys ja luotettavuus.....	31
6 AINEISTOSTA NOSTETUT TEEMAT	34
6.1 Toimintaidea ja arvot.....	35
6.2 Arki Villivarpaissa	37

6.3 Lapsen toimijuus ja osallisuus.....	39
6.4 Yhteisöllisyys.....	40
6.5 Projektimuotoinen tutkiva oppiminen.....	41
6.6 Ympäristö kasvua tukemassa	43
6.7 Havainnointi ja dokumentointi	45
6.8 Yhteistyö	46
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	48
8 POHDINTA	52
LÄHTEET	54
LIITTEET	58

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Opinnäytetyöni aikataulu.....	9
Taulukko 1. Varhaiskasvatussuunnitelman eri tasot.	13
Taulukko 2. Työpajan teemat.....	26
Taulukko 3. Kyselylomakkeen kysymykset vanhemmille.	29
Taulukko 4. Aineistosta nostetut teemat.	34
Taulukko 5. Reggio Emilia -pedagogiikka varhaiskasvatussuunnitelmassa.....	50

1 JOHDANTO

Ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on toimia kasvattajille pedagogisena työvälineenä. Se perustuu valtakunnalliseen, paikalliseen sekä lasten omiin varhaiskasvatussuunnitelmiin. Ryhmäkohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta näkyy ryhmän mielenkiinnon kohteet, tarpeet sekä vahvuudet. Tavallisesti ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tekemisestä vastaa varhaiskasvatuksen opettaja, yhdessä muun työtiimin kanssa. Sen tekeminen on prosessi, jossa on tärkeää jokaisen kasvattajan osallisuus. Ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman kautta päästään sisälle ryhmän arkeen. Se sisältää konkreettisia asioita, joiden kautta voidaan kuvata, miten toiminta toteutuu juuri tässä ryhmässä. (Espoon kaupunki 2018.)

Toiminnallisen opinnäytetyöni tavoitteena on luoda ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelman yksityiselle ryhmäperhepäiväkoti Villivarpaille. Idea aiheeseen lähti Villivarpaiden tarpeesta saada oma ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Tavoitteena on luoda varhaiskasvatussuunnitelma, josta näkyy Villivarpaiden toimintaidea ja arvot sekä pedagogiset painotukset. Villivarpaat painottavat pedagogiikassaan Reggio Emilia -pedagogiikkaa eli toiminnallista projektimuotoista oppimista, jossa lapsi on päätoimijana. Lapsella on synnynnäinen uteliaisuus ja halu tutkia maailmaa. Hän on utelias ja haluaa kokeilla itse ja tämän kautta oivaltaa uusia asioita. Lapsi elää jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa, ja voidaankin ajatella, että lapsella on kolme eri opettajaa: aikuinen, toiset lapset ja ympäristö. (Satakieli-teesit, [viitattu 13.5.2019].) Reggio Emilia -pedagogiikka tulee näyttäytymään Villivarpaiden varhaiskasvatussuunnitelmassa, ja se myös muodostaa teoreettisen viitekehyksen opinnäytetyölleni.

Toteutan opinnäytetyöni toiminnallisena opinnäytetyönä, tiiviissä yhteistyössä yhteistyökumppanini kanssa. Aineiston ryhmäkohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa varten kerään kahdella erilaisella aineistonkeruumenetelmällä. Kasvattajille toteutan toiminnallisen työpajan, ja vanhemmille laadin laadullisen kyselyn. Aineiston analysointi tapahtuu teemoittelulla. Aineistoista saamistani tuloksista syntyy Villivarpaiden ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyön lähtökohdat luvussa esittelen opinnäytetyöni tavoitteet ja tutkimustehtävät. Esittelen myös opinnäytetyöprosessini etenemisen sekä aikataulun. Näiden jälkeen esittelen yhteistyötahoni sekä aiemmat aiheesta tehdyt tutkimukset.

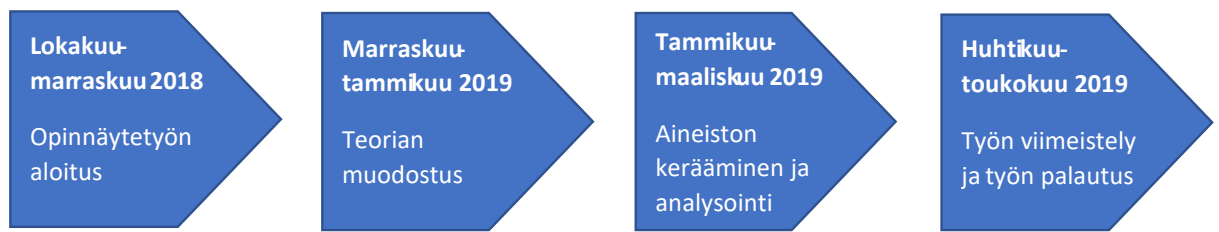
2.1 Tavoitteet ja tutkimustehtävät

Lähtökohtana opinnäytetyölleni on yksityisen ryhmäperhepäiväkoti Villivarpaiden tarve saada oma ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Toteutan opinnäytetyöni kehittämistyönä. Tavoitteena on Villivarpaiden pedagogisen toiminnan kehittäminen. Opinnäytetyössäni tutkimuskysymyksinä ovat: ”Millainen ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma syntyy yhteistyössä kasvattajien ja vanhempien kanssa?” ja ”Miten Reggio Emilia -pedagogiikka näyttäytyy Villivarpaiden ryhmäkohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa?”. Tarkoituksena on tutkia miten vanhempien ja kasvattajien ajatukset näkyvät Villivarpaiden ryhmäkohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa, ja mitä tietoa he tuovat siihen. Kasvattajien ja vanhempien osallisuus on olennaista ryhmäkohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa luodessa, joten tästä syystä he ovat mukana aineiston keruussa. Reggio Emilia -pedagogiikka on osa Villivarpaiden pedagogiikkaa, joten tästä syystä selvitän tutkimuksessani, miten tämä pedagogiikan suuntaus näkyy heidän arjessaan, ja sitä kautta ryhmäkohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on muuttuva asiakirja, joten tavoitteenani ei ole luoda täysin valmista suunnitelmaa. Tavoitteenani on luoda suunnitelmalle pohja, johon tulee esiteltäviä Villivarpaiden arvot, toimintaidea, pedagogiset painotukset sekä Reggio Emilia -pedagogiikan näkyminen heidän arjessaan. Villivarpaiden kasvattajat pystyvät täydentämään heidän ryhmäkohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaansa ryhmän tarpeita, mielenkiinnon kohteita ja vahvuuksia. Suunnitelman tarkoituksena on siis elää jatkuvasti mukana ryhmän arjessa, ja sitä täydennetään ja muokataan aina tarpeen mukaan.

Opinnäytetyöprosessini sai alkunsa alkusyksystä 2018. Minulle oli jo opiskelujen alusta asti selvää, että haluan tehdä opinnäytetyön omalle työpaikalleni. Koin, että

näin minä ja työpaikkani hyötyisivät tästä eniten. Elokuun lopulla pidimme Villivarpaisten johtajan kanssa palaverin ja pohdimme, millaiselle opinnäytetyölle olisi tarvetta. Itse olin jo aiemmin ajatellut, että mieluisin vaihtoehto olisi jonkinlainen kehittämistyö, jolla voisi kehittää pedagogista toimintaa ja syntyisi jotain konkreettista. Olimme johtajan kanssa samoilla linjoilla, ja syntyi hyvin nopeasti ajatus ryhmän omasta varhaiskasvatussuunnitelmasta. Villivarpailla esiintyi selkeä tarve omalle ryhmäkohtaiselle varhaiskasvatussuunnitelmalle, joten pystyin luontevasti yhdistämään tämän tarpeen opinnäytetyöhöni. Varsinaisen opinnäytetyöprosessin pääsin aloittamaan syyskuussa 2018, kun opinnäytetyöni alustava suunnitelma hyväksyttiin. Marraskuussa aloin työstämään opinnäytetyöni teoriaosuutta. Tammikuussa pääsin aloittamaan aineiston keruun ja tämän jälkeen vuorossa oli aineiston analysointi. Toukokuussa 2019 palautin opinnäytetyöni arvioitavaksi.

Kuvio 1. Opinnäytetyöni aikataulu.

2.2 Ryhmäperhepäiväkoti Villitvarpaat

Yhteistyötahona ja opinnäytetyöni tilaajana toimii yksityinen ryhmäperhepäiväkoti Villitvarpaat. Villivarpaissa on varhaiskasvatuspaikkoja kahdelletoista lapselle. Työntekijöitä on kolme, varhaiskasvatuksenopettaja ja kaksi varhaiskasvatuksen hoitajaa. Villitvarpaat painottavat pedagogiikassaan lasta osallistavaa ja toiminnallista oppimista. He pitävät Reggio Emilia -kasvatusfilosofiaa tärkeänä ja ottavat tästä vaikutteita pedagogiikkaansa. Lapsi nähdään tärkeänä toimijana, ja hänen kysymyksilleen, pohdinnoilleen ja oivalluksilleen annetaan tilaa. Kaikki toiminta pohjautuu lasten tarpeisiin, mielenkiinnon kohteisiin ja ajatuksiin. Lapsia havainnoidaan ja kuunnellaan ja heidän tasolleen asetutaan. Näin pystytään tehdä pedagogista suunnittelua. Tärkeässä roolissa ovat projektimuotoinen oppiminen ja oppimisprosessien näkyväksi dokumentoiminen. (Villitvarpaat esite, [viitattu 3.3.2019].)

Ryhmäperhepäiväkoti Villitvarpaat on perustettu paritalon toiseen puolikkaaseen, keskelle maalaismaisemaa. Ympäri on peltoja ja metsää. Lähistöltä löytyvät kirjasto, leikkipuisto, liikuntasali sekä urheilukenttä. Sisätilat Villivarpaissa ovat hyvin kodinomaiset sekä lämminhenkiset. Kaiken keskellä sijaitsee keittiö, jossa valmistetaan itse terveellistä ja ravintorikasta kotiruokaa. Lapset pääsevät näkemään, kun ruokaa tehdään ja saavat osallistua siihen. Tilat on suunniteltu niin, että pystytään jakautumaan pienryhmittäin omiin pienryhmätiloihin. Muuten kaikki tilat ovat ryhmien yhteisessä käytössä. Käytössä ovat tilan valintataulut, jonka avulla lapsi pystyy valitsemaan mihin tilaan menee leikkimään tai pienryhmä pystyy valitsemaan, missä tilassa heillä on toimintaa. Eteisessä on iso projektiseinä, josta vanhemmat ja lapset pystyvät seuraamaan pienryhmien senhetkisten projektien etenemistä ja valmistamista. (Villitvarpaat infokirje, [viitattu 29.1.2019].)

Ensimmäiset ryhmäperhepäiväkodit ovat perustettu Suomessa ennen 1990-luvun alkua. Ne perustettiin vastaamaan yhteiskunnan rakenteellisiin muutoksiin, kuten hoidon tarpeen muuttumiseen ja lisääntymiseen. (Väisänen 2007, 8–9.) Ryhmäperhepäiväkodissa eli ryhmiksessä saa olla enimmillään kolmea kasvattajaa vastaava lapsimäärä. Tämä tarkoittaa kahtatoista lasta eli yhdellä kasvattajalla saa olla enimmillään neljä lasta vastuullaan. (A 753/2018.) Ryhmäperhepäiväkoti on päiväkodin ja perhepäivähoidon välille sijoittuva varhaiskasvatusmuoto. Otollisimmillaan ryhmäperhepäiväkodeissa varhaiskasvatukseen olisi sisällytetty parhaimmat puolet päiväkodeista sekä perhepäivähoidosta. Näitä ovat muun muassa kodinomaisuus ja arjen pedagogiikka, mutta toiminta tulee kuitenkin olla tavoitteellista ja suunnitelmallista. (Väisänen 2007, 10.)

2.3 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Reggio Emilia -pedagogiikasta on tehty aikaisempia tutkimuksia. Korkala ja Valikainen (2012) ovat tehneet opinnäytetyön Reggio Emilia -pedagogiikkaan perehtymisestä sekä selvittäneet opinnäytetyössään, että miten kyseistä pedagogiikkaa voisi tuoda päiväkoteihin. Opinnäytetyönsä tuloksissa he toteavat, että Reggio Emilia -pedagogiikkaa ei voi täysin sellaisenaan tuoda suomalaiseen päiväkotiin, vaan sitä

täytyy osata tuoda soveltaen. He tulivat siihen johtopäätökseen, että parhaiten Reggio Emilia -pedagogiikka toimii pienryhmätoiminnassa, jolloin lasten yksilöllinen huomiointi on helpompaa. Reggio Emilia -pedagogiikka ei olekaan tarkoitettu suoraan kopioitavaksi malliksi. Se on osittain asennoitumistapa ja jatkuvasti kehittyvä prosessi. (Wallin 1989, 153–155). Reggio Emilia -pedagogiikassa ei ole tarkkaan määriteltyjä metodeja, mutta siihen kuitenkin kuuluu tietynlainen näkökulma lapsesta, oppimisesta ja tiedosta. Reggio Emilia -pedagogiikan isä eli Loris Malaguzzi ei ole jättänyt jälkeensä juuri ollenkaan aineistoa tästä pedagogiikastaan, koska hän on ajatellut pedagogiikan olevan jatkuvasti muuttuvaa ja käytännön menevän teorian edelle. (Wallin 2000, 40–41.) Tästä syystä kirjallisuutta löytyy hyvin vähäisesti. Karin Wallin (1989; 2000) on kirjoittanut Reggio Emilia -pedagogiikasta kaksi kirjaa, joita myös opinnäytetyöni teoriaosuudessa käytän.

Reggio Emilia -pedagogiikan soveltuvuuden kokeilusta ryhmäperhepäiväkotiin löysin yhden tutkimuksen. Juurikivi (2015) on tutkinut opinnäytetyössään Reggio Emilia -pedagogiikan siirtämistä käytäntöön, sellaiseen paikkaan, jossa se ei ole ennestään tuttua. Hän toteutti tutkimuksensa toiminnallisena opinnäytetyönä yhteistyössä ryhmäperhepäiväkodin kanssa. Johtopäätöksissä mainitaan yhteistyön tärkeydestä tämän pedagogiikan toteuttamisessa sekä siitä, että tällaisessa projektimuotoisessa oppimisessa tulee pystyä joustaa suunnitelmissa sekä mukautua muuttuviin tilanteisiin.

Varhaiskasvatussuunnitelman tekemisestä Reggio Emilia painotteiseen varhaiskasvatuspaikkaan en löytänyt yhtään aiempaa tutkimusta. Aho ja Hatanpää (2015) ovat tehneet opinnäytetyön varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta päiväkotiin. He keräsivät aineistoa kasvattajilta, vanhemmilta ja lapsilta varhaiskasvatussuunnitelman laatimista varten. Aineiston keruussa heillä oli käytössä monipuolisesti erilaisia luovia menetelmiä, kuten lukupiiri kasvattajille, kysymyksiä vanhemmille ja sadutusta lapsille.

3 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Tässä luvussa kerron valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteista sekä siitä määräävästä laista. Esittelen varhaiskasvatussuunnitelman eri tasot ja sen, mitä ne käytännössä tarkoittavat.

3.1 Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet

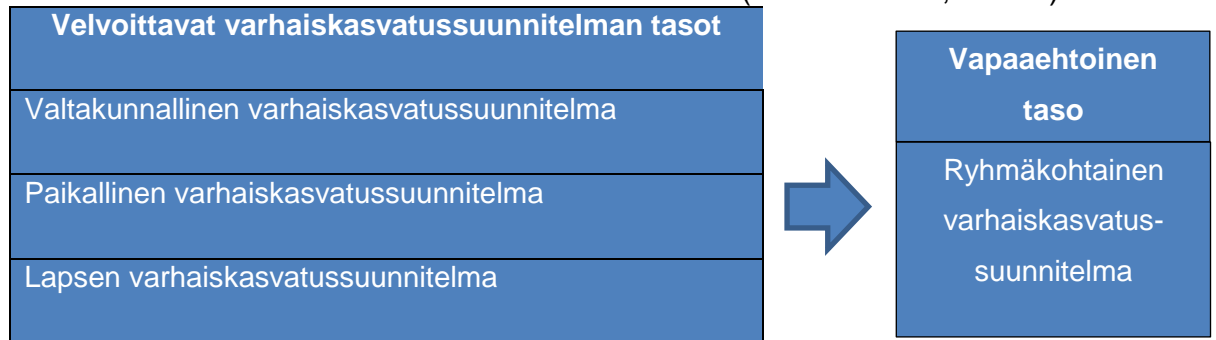
Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma on velvoittava asiakirja, jota kaikkien varhaiskasvatusta järjestävien tahojen tulee noudattaa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7). Varhaiskasvatussuunnitelman velvoittavuudesta määritellään varhaiskasvatuslaissa. Uusi varhaiskasvatuslaki on tullut voimaan vuoden 2018 syyskuussa. Se säättää muun muassa lapsen oikeuksista sekä varhaiskasvatuksen järjestämisestä. Varhaiskasvatuslailla pyritään lasten yhdenvertaisuuden edistämiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, [viitattu 22.3.2019].) Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen toteutumista yhdenvertaisena, toteuttaa lain säättämiä tavoitteita sekä huolehtia varhaiskasvatuksen laadun kehittamisestä. Jokaisen kunnan tai muun varhaiskasvatusta järjestävän tahon on laadittava paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma, valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta. Jokaiselle lapselle on myös laadittava oma varhaiskasvatussuunnitelma. Tähän on kirjattava lapsen hyvinvointia, kehitystä ja oppimista koskevat tavoitteet sekä keinot näiden toteuttamiseksi. (L 540/2018.)

3.2 Varhaiskasvatussuunnitelman eri tasot

Varhaiskasvatussuunnitelma on jaettu kolmeen eri tasoon. Niitä ovat valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma, paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. (Ahonen 2017, 14.) Niiden velvoittavuudesta määritellään varhaiskasvatuslaissa (L 540/2018). Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisen varhaiskasvatusta tarjoavan yksikön on noudatettava valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Jokaisen varhaiskasvatusta järjestävän tahon on

myös laadittava paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä jokaiselle lapselle tulee tehdä oma varhaiskasvatussuunnitelma. Tavallisesti näihin varhaiskasvatussuunnitelman tasoihin liitetään myös ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Sen tekeminen ei kuitenkaan ole pakollista. (Ahonen 2017, 14–15.)

Taulukko 1. Varhaiskasvatussuunnitelman eri tasot (Ahonen 2017, 14–15).

Varhaiskasvatussuunnitelman velvoittavuutta voidaan pitää laadun takeena. Tämä mahdollistaa ja turvaa sen, että varhaiskasvatus on laadultaan samantasoista jokaisessa Suomen varhaiskasvatussyksikössä. Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on luoda yhtenäinen varhaiskasvatus valtakunnallisesti. Varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellään varhaiskasvatuksen pedagoginen sisältö sekä tavoitteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7–8.) Varhaiskasvatussuunnitelma mahdollistaa paremmin lasten oikeuksien toteutumisen varhaiskasvatuksessa. Jokaisella lapsella on oikeus laadukkaaseen kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon. Varhaiskasvatussuunnitelmassa tärkeimmässä roolissa on pedagogiikka ja sen suunnittelu, toteuttaminen, arviointi sekä kehittäminen. (Ahonen 2017, 8.) Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2018, 23–24) yhtenä osana kuuluu laaja-alainen osaaminen. Se muodostuu viidestä eri osa-alueesta, jotka muodostavat yhdessä tiedon, taidon, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet kulkevat tavoitteina koko lapsen varhaiskasvatuksen ajan, jatkuen esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Varhaiskasvatussuunnitelmassa on myös määritelty oppimisen alueet. Ne toimivat pedagogisina tavoitteina ja sisältöinä. Viisi eri oppimisen aluetta muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jota toteutetaan pedagogiikassa päivittäin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40.)

3.3 Ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma

Tavallisesti varhaiskasvatus ryhmät laativat itselleen oman ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman. Suunnitelma nivoutuu yhteen valtakunnallisen, paikallisen ja lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman kanssa. Ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen on tärkeää, koska sen kautta voidaan konkreettisemmin tuoda esille valtakunnallisen ja paikallisen varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteita ja sisältöjä. Sen kautta voidaan tuoda esille, miten käsitteet toteutuvat ryhmän arjessa. Ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tärkein tehtävä on kuitenkin toimia pedagogisena työvälineenä ryhmän kasvattajille. Sen avulla voidaan suunnitella, toteuttaa ja arvioida ryhmän pedagogista toimintaa. (Ahonen 2017, 19–20.)

Ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja, yhdessä muiden kasvattajien kanssa. Sen tekemiseen ei ole tarkkoja ohjeistuksia, ja toteutus on aina ryhmän näköinen. Olennaista tulisi kuitenkin olla se, että ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma olisi selkeä dokumentti. Sen avulla ryhmän ulkopuolinenkin henkilö pystyisi perehtymään ryhmän toimintaan. Ryhmäkohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa ei ole tarkoitus säilyä sellaisenaan koko toimintakauden aikaa, vaan sitä tulisi muokata aina tarpeen mukaan. Sen siis tulisi olla alati elävä asiakirja, ryhmän toiminnan tukena. (Ahonen 2017, 19–20.)

4 REGGIO EMILIA -PEDAGOGIIKKA

Tässä luvussa perehdytään Reggio Emilia -pedagogiikkaan: mistä se on lähtöisin, mitkä ovat sen pedagogiset painotukset ja miten ne näkyvät varhaiskasvatuksessa.

4.1 Reggio Emilia -pedagogiikan juuret ja ideologia

Reggio Emilia -pedagogiikan juuret ylettyvät toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan, vuodelle 1945. Se on peräisin Pohjois-Italiasta, Reggio Emilian -kaupungin läheltä, pienestä Cella-kylästä. Siellä nähtiin, että tärkeintä, mitä sodan päätyttyä voi tehdä, on päiväkodin perustaminen lapsille. Kansakoulunopettaja ja professori Loris Malaguzzi saapui alueelle päiväkotien johtajaksi, ja toi mukanaan Reggio Emilia -kasvatusfilosofian. (Wallin 2000, 14–15.) Reggio Emilia -pedagogiikassa lapsi nähdään oman elämänsä toimijana. Lapsella on käytettävänä sata kieltä. Tällä tarkoitetaan niitä lapsen kykyjä ja voimavaroja, joita hän käyttää ja joita kasvattajien on heissä huomattava. (Wallin 1989, 14.)

Reggio Emilia -pedagogiikka on vielä melko vieras pedagogiikan suuntaus Suomessa. Suomessa on jonkin verran Reggio Emilia -päiväkoteja, ja päiväkoteja, jotka ottavat kasvatukseensa vaikutteita tästä pedagogiikan suuntauksesta. Hämeenlinnassa varhaiskasvatuksessa on vaikuttajana Reggio Emilia -pedagogiikka, jonka he ovat nimenneet Satakieli-pedagogiikaksi. Reggio Emilia -pedagogiikan pohjalta on luotu Satakieli-teesit ([viitattu 13.5.2019]), joissa kuvataan Satakieli-pedagogiikan pääkohdat.

Ensimmäisessä teesissä kuvataan, kuinka lapsi on oman elämänsä päätoimija. Hän on utelias ja merkityksellinen toimija. Lapsi janoaa saada uutta tietoa ja hänen ajatuksiinsa sekä kysymyksiin tulee vastata. Lapsi kokeilee, tutkii ja oivaltaa ja tämän kautta syntyy oppimista. Toisessa teesissä kuvataan, millaisen aikuisen lapsi tarvitsee. Lapsi tarvitsee aikuisen, joka seuraa ympärillä olevaa yhteiskuntaa ja jolla on jatkuva halu oman ammattitaitonsa kehittämiseen. Havainnoivan aikuisen, joka kuuntelee ja on läsnä, ja joka kysyy lapsilta, mutta ei anna valmiita vastauksia. Kolmas teesi kuvaa, kuinka lapsen elämässä on kolme opettajaa. Niitä ovat toinen lapsi, aikuinen ja ympäristö. Toisen lapsen kanssa jaetaan kokemuksia ja opitaan

yhdessä. Aikuinen kuuntelee lasta ja on lämpöisessä vuorovaikutuksessa. Ympäristö innostaa lasta tutkimaan ja oivaltamaan sekä saa lapsen uteliaisuuden valloilleen. Neljäs teesi kuvaa lapsen sataa kieltä. Lapsella on sata erilaista kieltä sekä sata tapaa ajatella ja ymmärtää. Lapsi käyttää oppiakseen näitä sataa kieltä, kulkiessaan yhdessä aikuisen, muiden lasten ja ympäristön kanssa. Aikuinen ei opeta, vaan yhdessä lapsen kanssa oppii ja oivaltaa leikin, taiteen, liikunnan ja tutkimisen kautta. Viimeinen eli viides teesi kertoo Reggio Emilia -pedagogiikan työmenetelmistä. Reggio Emilia -pedagogiikan työmenetelmät ovat pedagoginen dokumentointi ja tutkiva oppiminen. Teemapohjainen pedagogiikka saa lapset tutkimaan, kokeilemaan ja innostumaan. Dokumentointi tuo pedagogiikan näkyväksi. Se saa ammattilaiset arvioimaan työtään sekä vanhemmat tietoisiksi lapsiensa arjesta. Dokumentoinnin avulla oppimisprosessista tulee kaikille näkyvää. (Satakieli-teesit, [viitattu 13.5.2019]).

4.2 Lapsen toimijuus ja osallisuus

Reggio Emilia -pedagogiikan pääkäsitteinä voidaan pitää osallistumista ja yhteistä päätöksentekoa (Wallin 2000, 105). Perinteisesti voidaan ajatella, että varhaiskasvatuksessa pedagogiikka on ainoastaan tiedon siirtämistä ja välittämistä lapsille. Aikuinen on se, joka tietää, ja lapsi ei osaa vielä mitään. (Wallin 2000, 19.) Reggio Emilia -pedagogiikassa kuitenkin lapsi nähdään oman elämänsä toimijana, jolla on sata kieltä toimia. Lapsi on utelias, ja hän haluaa kokeilla, tutkia sekä oivaltaa. Lapsi on aktiivinen toimija, ja kasvattajan tehtävä on kuunnella ja olla läsnä. Kasvattaja kysyy ja kuuntelee, mutta hänen ei tarvitse tietää oikeita vastauksia. (Satakieli-teesit, [viitattu 13.5.2019].) Reggio Emilia -pedagogiikan isä Loris Malaguzzi halusi korostaa pedagogiikassa ajatusta ja tietoa siitä, että aivoille on ominaista kaikenlainen tutkiminen. Hän näki lapset rikkaina yksilöinä, jotka haluavat tutkia ja ihmetellä kaikkea. Hän piti huonona vanhantyyppistä pedagogiikkaa, jossa aikuinen nähdään ainoana toimijana. Kaikki joustamaton liika suunnitelmallisuus pedagogiikan toteuttamisessa lyttää lasten mielenkiinnon ja mielikuvituksen. Se estää kohtaamisen, jossa syntyisi tietoa. (Wallin 2000, 90–91.)

Reggio Emilia -pedagogiikka kuvastaa kuuntelemisen pedagogiikan termi. Reggio Emilia on pedagoginen suuntaus, jossa lapset ovat pedagogeja. Lapsia kuunnellaan ja havainnoidaan, ja toiminta muotoutuu heidän ajatustensa ja mielenkiintonsa mukaan. Kasvattaja rikastuttaa lasten toimintaa, mutta ei silti opeta lapsille sellaista, jonka he pystyvät oppimaan itsenäisesti. (Wallin 2000, 100.) Reggio Emiliassa lapsi nähdään rikkaana. Tällä tarkoitetaan sitä, että lapsi on rikas kyvyiltään ja taidoiltaan. Lapsi ei kuitenkaan ole mikään valmis paketti, jolle tietoa syntyy itsestään. Lapsi tarvitsee vierelle kulkijaksi aikuisen. Lapsi tarvitsee aikuisen, joka kannustaa ja tukee. Aikuisen, joka näkee lapsen haasteet, mutta auttaa pääsemään niiden yli. Reggio Emilia -pedagogiikassa kohtaavat rikas lapsi ja rikas aikuinen. Aikuisella on tärkeä rooli havainnoissa lasten ajatuksia ja pohdintoja. Näiden pohjalta syntyy pedagogiikka. (Wallin 2000, 101–102.) Kasvattajan täytyy aina pohtia, minkä vuoksi lapsi kysyy ”miksi”. Lapsi ei kysy sen takia, että haluaisi suoran vastauksen kysymykseensä kasvattajalta. Lapsi haluaa saada rohkeutta pohtia ja tutkia asioita ja löytää itse vastauksen. Lapsi on oman elämänsä tutkija. (Rinaldi 2004.)

Virkki (2015) kuvaa väitöskirjansa tuloksissa lapsen toimijuuden riippuvan siitä, millaiset mahdollisuudet kasvatusympäristö tarjoaa eli miten lasten toimijuus mahdollistetaan. Lapsilta kerätyssä aineistossa korostuu arkielämän toiminnan kautta oppiminen. Kasvattajien tehtävä on tunnistaa lasten osallisuus ja oppia osallistamaan lapset kaikissa arjen toiminnoissa. Osallisuuden toteutuminen on riippuvaista siitä, millaisina toimijoina lapsia pidetään ja millaisina heidät nähdään. Tutkimuksessa kasvattajat näkivät asian niin, että lapset pystyvät kokea osallisuutta silloin, kun ympäristö on luotu sellaiseksi, että se sen mahdollistaa ja vuorovaikutus on lapsen kasvua ja kehitystä tukevaa. Shier (2001, 111) on kuvannut osallisuuteen johtavat tasot. Hänen mukaansa osallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat lapsen kuuntelu, lapsen tukeminen mielipiteen ilmaisuun, lapsen näkemyksien huomioon ottaminen, lapsen osallistuminen päätöksen tekoon sekä vastuun ottaminen niistä. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 30) korostetaan myös osallisuuden merkitystä varhaiskasvatuksessa. Toimintatapoja ja rakenteita täytyy jatkuvasti kehittää niin, että ne mahdollistavat lapsen osallisuuden. Lasten osallisuuden kokemiseen vaikuttaa muun muassa sensitiivinen kohtaaminen sekä lapsen näkeminen ja kuuleminen.

4.3 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyydelle käsitteenä ei ole yhtä selkeää määritelmää. Sen voidaan katsoa olevan tunne johonkin yhteisöön kuulumisesta. Siihen liittyy myös usko tarpeiden täyttymisestä, kun sitoudutaan tiettyyn yhteisöön. (Koivula 2013, 20.) Reggio Emilia -pedagogiikassa pidetään tärkeänä yhteistä kokoontumista aamuisin. Jokainen lapsi tulee huomatuksi aamukokoontumisen aikana, ja yhdessä keskustellaan esimerkiksi edellisestä päivästä. Lapsille annetaan vuorollaan erityistehtäviä, joilla he saavat olla avuksi kasvattajille tai muille ryhmäläisille. Näin jokainen tulee huomatuksi ja jokainen saa olla erityinen. (Wallin 2000, 30–31.)

Koivula (2010, 147) kuvaa väitöstutkimuksessaan, että lasten yhteisöllistä oppimista edistäviä tekijöitä ovat muun muassa lasten sosiaaliset taidot, vuorovaikutustaidot, ystävyyssuhteet, sitoutuminen yhteiseen tekemiseen sekä yhteenkuuluvuuden tunne. Yhteisöllisyyden tunnetta pystytään edistämään yhteisillä onnistumisen kokemuksilla, ystävyyssuhteilla sekä hyvällä ilmapiirillä. Yhteisöllisyys luo lapsille tunteen siitä, että he ovat olennainen osa ryhmää. (Koivula 2013, 43.) Yhteisö on toimiva silloin, kun lapset aidosti tuntevat olevansa osa ryhmää. Ryhmässä on toimivat säännöt, jotka ryhmäläiset ovat laatineet yhdessä. Toimivan yhteisön voi tunnistaa siitä, että siellä vallitsee me-henki, joka huokuu lasten puheista. Lapset rakentavat yhdessä heidän näköistään kulttuuriaan, ja ryhmässä on yhteiset arvot. (Marjanen, Ahonen & Majoinen 2013, 71.)

Reggio Emilia -päiväkodeissa yhteisöllä on suuri merkitys. Yhteisö on muutakin kuin vain ryhmän lapset. Lasten vanhemmat sekä isovanhemmat ovat osa päiväkodin arkea. Vanhemmat tuntevat hyvin toisensa, ja heille järjestetään yhteisiä tapaamisia. On myös tärkeää, että vanhemmilla on mahdollisuudet vaikuttaa ja olla osallisina päiväkotia koskevissa päätöksenteoissa. Reggio Emilia -päiväkodit ovat siis olennainen osa muuta yhteiskuntaa. (Wallin 1989, 35.) Kun kasvattajilla on jotain tietoa lapsen elämästä varhaiskasvatuksen ulkopuolelta, voidaan paremmin ymmärtää lapsen kehitykseen liittyviä asioita, kuten esimerkiksi sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyviä taitoja. On myös tärkeää, että vanhemmat tuntevat toisia vanhempia, jotta he voivat esimerkiksi saada vertaistukea vanhemmuuteen liittyvissä asioissa. (Neitola 2013, 133.) Lapsi kasvaa, kehittyy ja oppii vuorovaikutuksessa häntä ympäröivän sosiaalisen ympäristönsä kanssa, joten siksi on erityisen tärkeää,

että lapsen ympärillä olevat tahot toimivat yhteistyössä (Ahonen 2017, 119). Kasvattajien ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö edistää muun muassa lapsen turvallisuutta ja yksilöllisten tarpeiden huomaamista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34).

Yksi yhteisöllisyyttä edistävä menetelmä on pienryhmätoiminta. Malaguzzi (1993, 11–12) on todennut pienryhmätoiminnan olevan enemmän, kuin pelkkä toimiva työkalu. Pienryhmätoiminta edistää lasten välistä vuorovaikutusta, ja edesauttaa vertaisoppimista. Oleellisena osana pienryhmätoimintaa on vastuukasvattajuus. Vastuukasvattajuuden taustalla on kontekstuaalisen kasvun malli. Kasvattajien ja vanhempien välillä on toimiva yhteistyö ja kaiken keskellä käsitys lapsesta vuorovaikutuksellisenä toimijana. (Salminen & Tynninen 2011, 19–20.)

4.4 Ympäristö opettajana

Lapsen tärkeimpiä opettajia ovat toiset lapset, aikuiset ja ympäristö. Reggio Emilia -pedagogiikassa ympäristöllä nähdään olevan merkittävä rooli oppimisen kannalta. Tämän lisäksi myös arkkitehtuurilla on pedagoginen merkitys. Kaikissa Reggio Emilia -päiväkodeissa toistuu samat piirteet sisätiloissa. Keskellä kaikkea sijaitsee yhteinen alue eli ”piazza”. Tämä on kuin tori, jossa kaikki saavat olla ja kohdata toisensa. Piazzalla syntyy kohtaamisia, ja kohtaamisissa jaetaan tietoa (Wallin 2000, 20.) Tämän perinteen juuret ovat lähtöisin keskiajan Italiasta, ja sen aikaisilta toreilta. Toreilla tavattiin ystäviä, juteltiin ja vaihdeltiin kuulumisia. Tämä perinne näkyy Reggio Emilia -päiväkodeissa. (Wallin 1989, 16–17.)

Ympäristö on tehty sellaiseksi, jotta se houkuttelee lapsia toimimaan. On peilejä, tunneleita, erilaisia liikuteltavia korokkeita, roolivaatteita ja kurkistusaukkoja. Nämä rikastuttavat lapsen elämää. (Wallin 2000, 20–21.) Tilojen suunnittelussa on otettu huomioon se, että lapset pystyvät jakautumaan pienempiin ryhmiin, jotta toiminta pysyy rauhallisempana. Tiloja on jaettu tilanjakajilla eri teemoilla oleviksi tiloiksi. On esimerkiksi nurkkaus, jossa voi tutkia erilaisia asioita ja jossa on saatavilla materiaalia, joka innostavat lapsia toimimaan. (Wallin 2000, 33.) Tilaa ympäröivät suuret ikkunat ja useat lasiseiniä, jotka luovat vaikutelman avoimuudesta. Kaikki on integ-

roitu toimivaksi kokonaisuudeksi, antaen mahdollisuuden kuitenkin myös yksityisyyteen ja rauhalliseen olemiseen. Tällainen arkkitehtuuri ei rajoita lapsia, vaan auttaa ymmärtämään heidän tarpeitaan ja toiveitaan. Tilat ovat luotu sellaisiksi, että ne vahvistavat lapsen yksilöllisyyttä. Ne kuitenkin luovat myös mahdollisuuden yhteisöllisyydelle ja kohtaamisille. (Wallin 1989, 16–17.) Lapsiryhmässä toimiessa lapsi kaipaa välillä yksilöllisyyttä ja välillä taas yhteisöä vierelleen. Nämä tuntemukset ovat vuorovaikutuksellisesti merkityksellisiä. (Koivula & Eerola-Pennanen 2017, 264.) Tästä syystä on tärkeää, että ympäristö mahdollistaa näiden molempien tunteiden toteutumisen.

Kun tarkastellaan sellaista ympäristöä, joka tukee lapsen oppimista, tulee ottaa huomioon monia eri asioita. Oppimisympäristön tulisi olla sellainen, joka vastaa tarpeisiin. Pedagogiikalle on asetettu tietyt tavoitteet, ja ympäristön tulee tukea niitä. Ympäristön tulee olla sellainen, että se tarjoaa lapsille tietyssä määrin haasteita, joiden kautta syntyy oppimista. Tällainen ympäristö innostaa pohtimaan, ajattelemaan ja tutkimaan. Tietylainen oppimisympäristö mahdollistaa oppimisen seurannan ja arvioinnin ja sen kautta kehittämisen. (Kumpulainen & Kronqvist 2011, 49–51.)

4.5 Projektimuotoinen tutkiva oppiminen

Reggio Emilia -pedagogiikka painottuu projektimuotoiseen työskentelyyn. Ei ole selkeitä ohjeita tai menetelmiä siihen, miten projektit syntyvät tai etenevät. Jokaisessa projektissa kuitenkin lähtökohtana ovat lapset sekä heidän toimijuutensa. He ovat päätekijöitä, eivät kasvattajat. Tärkeää on, että lapset pystyvät ja oppivat hahmottamaan projektin kulkua. (Wallin 2000, 66–67.) Loris Malaguzzin ajatus oli, että lasta ei muokata minkään valmiin mallin pohjalta. Lapsen toimintaa ja oppimista seurataan projektimuotoisen työskentelyn kautta. (Wallin 2000, 100.)

Aikuisella eli kasvattajalla on merkittävä rooli projektimuotoisessa oppimisessa. Kasvattaja kuuntelee sekä havainnoi lasten ajatusmaailmaa. Uuden projektin alkaessa kasvattaja määrittelee, mitkä ovat projektin pedagogiset tavoitteet. Kasvattaja kulkee koko projektin ajan lasten vierellä, vaikka lapset ovatkin niitä, jotka tekevät ja toimivat. Kasvattaja dokumentoi lasten toimintaa ja huolehtii, että lapsilla on te-

kemiselleen varattu tarpeeksi aikaa sekä tarvittavat materiaalit saatavilla. Kasvattaja kysyy, rohkaisee ja antaa mahdollisuuden lasten oivalluksille. Projektit voivat olla lähtöisin lasten mielenkiinnon kohteista, ajatuksista tai pohdinnoista. Joskus projektit voivat myös lähteä kasvattajan päätöksestä. Projekteissa on kuitenkin tärkeintä matka, ei määränpää. Matkan aikana voi tulla vastaan monia erilaisia muuttuvia tekijöitä, joille tuleekin olla avoin. Näiden kautta syntyy uusia oivalluksia. (Wallin 2000, 86–88.)

Lapsi oppii omien yksilöllisten oivallustensa kautta, mutta oppimista tapahtuu myös vuorovaikutuksessa muiden ryhmäläisten kanssa. Jokaiselle lapselle muodostuu oma ainutlaatuinen oppimisen polku. (Wallin 2000, 124.) Reggio Emilia -pedagogiikassa osa projektimuotoista oppimista on pienryhmissä toimiminen. Oppiminen osana yhteisöä eli yhteistoiminnallisen oppiminen, korostuu pienryhmissä toimimissa. Se mahdollistaa sekä oppimisen että sosiaalisen kasvun. Pienissä ryhmissä toimiminen eli noin 2–5 lapsen ryhmissä, mahdollistaa jokaiselle lapselle oman aktiivisen roolin. Tällöin lapset myös pystyvät kokemaan olevansa osa ryhmää. (Hellström ym. 2015, 16.)

Tutkiminen ja toiminnalliset työtavat ovat lapsille ominaisia oppimistapoja (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 38). Projektimuotoinen oppiminen ja arjen pedagogiikka luovat mahdollisuuden sille, että projekteihin sisältyy monia eri varhaiskasvatussuunnitelman sisältöalueita eli oppimisen alueita. Tämä mahdollistuu sillä, että kasvattaja tuo tietoisesti esille tätä esimerkiksi dokumentoinnin keinoin. (Turja 2017, 181.) Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 40) korostetaan sitä, että oppimisen alueita yhdistellään monipuolisesti, ja että ne ovat mukana kaikessa arjessa tapahtuvassa pedagogiikassa

4.6 Pedagoginen havainnointi ja dokumentointi

Kuten jo aiemmin totesin, Reggio Emilia -pedagogiikassa kasvattajan tärkein tehtävä on kuunnella. Kuunteleminen on taito, johon tarvitaan aikaa ja halua. Kuuntelemisella voidaan osoittaa lapselle, että hän on merkityksellinen, vakavasti otettava ja ainutlaatuinen. Lapsella tulee olla olo, että hänen kaikki tekemisensä ovat dokumentoinnin arvoista. Kaikella havainnoimisella on jokin tavoite. Koska kasvattajat

eivät täysin pysty kaikkea huomaamaan ja havainnoimaan, täytyy siitä löytää olennaisimmat asiat. (Wallin 2000, 124–125.)

Dokumentoinnin tavoitteena on toiminnan näkyväksi saaminen. Sen avulla voidaan tarkastella sitä, mitä lapsi osaa tai mitä lapsi haluaisi oppia. Sen avulla saadaan lapselle näkyväksi hänen omaa oppimisprosessiaan. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10–11.) Dokumentoinnin avulla kasvattaja voi muodostaa käsitystä itsestään opettajana. Hän voi kerrata mitä on havainnoinut lasten kanssa toimiessa ja ymmärtää tapahtuneita asioita. Lapsille dokumentointi antaa mahdollisuudet identiteetin muodostumiselle. (Heinimaa 2013.) Dokumentoinnin kautta lapset pystyvät tarkastelemaan, mitä on tehty, miten prosessi on edennyt ja mitä on saavutettu. Kasvattajat pystyvät arvioimaan omaa työskentelyään sekä kehittämään pedagogiikkaa. Dokumentoinnin tarkoitus on herättää lisää kysymyksiä ja ajatuksia. Havainnointi, dokumentointi ja arviointi ovatkin yhtenäinen kokonaisuus. Ne toistuvat jatkuvasti, ja niiden tarkoitus on kehittää pedagogiikkaa. (Wallin 2000, 127–128.) Dokumentointi onkin olennainen osa pedagogiikkaa. Se on osa pedagogiikan suunnittelua ja toteuttamista. Sen avulla pystytään arvioimaan toimintaa sekä kehittämään sitä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.) Se tuottaa tietoa koko ryhmän toiminnasta. (Opetushallitus, [viitattu 27.3.2019]).

Dokumentointi ei kuitenkaan ole aina helppoa, ja se vaatii kasvattajilta paljon. Se vaatii sitoutuneisuutta, halua oppia uutta sekä muun työyhteisön tukea. Jos dokumentointi ei johda arviointiin ja sitä kautta muutoksiin, sitä ei voi pitää pedagogisena työvälineenä. Dokumentointi on siis paljon muutakin kuin vain valokuvien ottamista. (Roos 2016, 154–155.) Havainnointiin ja dokumentointiin ei ole Reggio Emilia -pedagogiikassa tehty mitään yksiselitteisiä tarkkoja ohjeistuksia. Siihen löytyy useita eri keinoja, ja jokaisen on tärkeää löytää itselleen sopivimmat tavat toimia. Reggio Emilia -pedagogiikassa yleisimpiä käytettyjä keinoja ovat paperille havaintojen ylös kirjoittaminen sekä valokuvien ja videointi. (Wallin 2000, 126–127.) Ensin tulee olla ajatus siitä, mitä halutaan selvittää tai mistä halutaan saada lisää tietoa. Tämän jälkeen voi pohtia sopivaa dokumentointikeinoa. Dokumentoidessa on tärkeää huomioida lasten osallisuus. Lapset pystytään ottaa osallisiksi dokumentointiin, esimerkiksi antamalla heidän valokuvata toimintaa tai ympäristöä. (Rintakorpi & Vihmari-

Henttonen 2017, 82–84.) Dokumentointi tuo vanhemmat lähemmäksi lapsen varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa elämää. Sillä on huomattu olevan myös positiivisia vaikutuksia kasvattajien ja vanhempien väliselle yhteistyölle. (Tasala 2014, 11.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön toteutus -luvussa esittelen opinnäytetyöni toteutustavan eli toiminnallisen tutkimusmenetelmän. Kerron millä keinoin hankin aineiston tutkimusta varten ja miten analysoin sen. Luvun viimeisessä osiossa pureudun opinnäytetyöni eettisyyteen ja luottamuksellisuuteen.

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toteutan opinnäytetyöni toiminnallisena opinnäytetyönä. Tutkimuksellinen selvitys on osa toiminnallisen opinnäytetyön tekemisprosessia. Käytetyn tutkimuksellisen menetelmän valinta riippuu siitä, että millaista tietoa konkreettiseen tuotokseen tarvitaan. (Vilka & Airaksinen 2003, 56–58.) Opinnäytetyössäni yhdistyvät selkeästi työelämälähtöisyys, teoreettinen tieto sekä konkreettinen tuotos. Opinnäytetyöni tarkoituksena on Villivarpaiden pedagogisen toiminnan kehittäminen. Vilka ja Airaksinen (2003, 51) kuvaavat kirjassaan toiminnallisen opinnäytetyön olevan työ, josta syntyy aina jotain konkreettista. Toiminnallinen opinnäytetyö on käytännönläheinen, ja siinä on tärkeässä roolissa raportointi. Toiminnallisessa työssä yhdistyvät työelämälähtöisyys sekä tutkimuksellinen työote. (Vilka & Airaksinen 2003, 9–10.) Toiminnallisen opinnäytetyön teoriaosuuden muodostamisessa on tärkeää sen rajaaminen. Tärkeää on löytää merkitykselliset teoreettiset käsitteet, jotka toimivat viitekehystenä opinnäytetyön jokaisessa vaiheessa. Niiden pohjalta saadaan tietoa siitä, miten aihetta käsitellään tai millaisia valintoja tehdään työn eri vaiheissa. (Vilka & Airaksinen 2003, 41–42.)

Salonen ym. (2017, 51–53) ovat kuvanneet, miten kehittämistyönä toteutettu tutkimus etenee. Kehittämistoiminta etenee vaiheittain ja etenemiskaava riippuu toiminnan luonteesta. Kaikissa eri kaavoissa toiminta kuitenkin lähtee liikkeelle tarpeesta sekä tarpeen selvittämisestä. Täytyy olla jokin idea ja todellinen tarve ennen kuin toimintaa voidaan suunnitella enempää. Linearisessa mallissa toiminta etenee järjestelmällisesti vaiheesta seuraavaan: tarpeesta ideointiin, ideoinnista suunnitteluun, suunnittelusta käytäntöön, käytännön toteutuksesta tuloksiin ja tämän jälkeen toiminnan ja tulosten arviointiin sekä niiden levittämiseen ja tiedottamiseen. Aina

toiminta ei kuitenkaan etene näin järjestelmällisesti. Kehittämistoimintaa tehdessä voi olla, että täytyy palata uudelleen edelliseen vaiheeseen. Tämän mallin mukaan kehittämistoiminta etenee spiraalimaisesti, muodostaen kehiä. Tässä mallissa toiminnan eri vaiheita tulee jatkuvasti tarkastella ja arvioida ja sen mukaan kehittää niitä. Toiminnasta oppimista tapahtuu siis jatkuvasti, koko työn ajan. Kolmannessa mallissa eli konstruktivisessa mallissa yhdistyvät kaksi edellä mainittua mallia.

Peilaten Salosen ym. (2017) malleja oman opinnäytetyöni etenemiseen, voidaan todeta, että omassa kehittämistyössäni esiintyy piirteitä kaikista näistä malleista. Määrittely ei siis aina ole niin selkeää. Opinnäytetyössäni on selkeä runko, jonka mukaan toiminta etenee, kuten lineaarisessa mallissa. Toiminnan kehittämiseksi on muodostunut selkeä tarve, ja tarvetta on arvioitu. Yhdessä Villivarpaiden kasvattajien kanssa on pohdittu toiminnan kehittämisen tarvetta ja etsitty keinoja siihen. Hyvästä suunnittelusta huolimatta vastaan on kuitenkin tullut tilanteita, jolloin on täytynyt arvioida uudelleen toiminnan eri vaiheiden etenemistä.

5.2 Aineiston kerääminen

Opinnäytetyöni aineiston kerääminen tapahtui kaksi osaisesti, kahdella eri aineiston keräämismenetelmällä. Kasvattajille järjestin toiminnallisen työpajan, jossa vapaa-muotoisen keskustelun pohjana toimi kahdeksan ennalta määriteltä teemaa. Vanhemmille toteutin laadullisen kyselyn, joka sisälsi kuusi erilaista kysymystä, muodostuen samoista teemoista, kuin kasvattajien työpaja. Toiminnallisen opinnäytetyön aineistonkeruussa käytetään tavallisesti laadullisia tutkimusmenetelmiä. Aineistonkeruu menetelmiä käytetään soveltuvasti, riippuen tutkimusongelmasta. (Kananen 2009, 60.) Laadullisia tutkimusmenetelmiä käytetään silloin, kun halutaan saada vastaus sellaiseen kysymykseen, johon ei voi vastata määrällisesti. Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtina ovat todellinen elämä ja kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on löytää uusia tosiasioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Laadullinen tutkimus on prosessi, joka muokkautuu jatkuvasti sen edetessä. Aineistonkeruumenetelmät vievät hyvin lähelle tutkittavaa asiaa, jolloin myös uuden tiedon syntyessä saattavat tutkimustehtävät muokkautua. (Kiviniemi 2018, 73–74.) Aineistoa voi kerätä laadullisin menetelmin monilla eri tyyeillä. Käytetyimpiä menetelmiä

ovat haastattelut, kyselyt ja havainnointi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83.) Laadullisen opinnäytetyöni kyselystä teki muun muassa se, että kysymykset olivat avoimia ja vanhemmat saivat vastata kysymyksiin rauhassa kotiloissa.

5.2.1 Kasvattajien työpaja

Aineistonkeruu kasvattajilta toteutui toiminnallisella työpajamenetelmällä. Työpajaan osallistui lisäksi kaksi kasvattajaa. Työpajaan oli ennalta määritelty kahdeksan eri teemaa. Opinnäytetyöni teoria osuuteen on noussut Reggio Emilian -pedagogiikan tärkeimmät pääteemat, joiden pohjalta myös muodostui työpajan teemat. Työpajan teemojen taustalla näyttäytyi siis vahva teoreettinen tausta. Menetelmältään työpaja on keskustelua edistävää. Työpajan keskeinen idea on jakaa tietoa, mielipiteitä, ajatuksia ja ideoita vuorovaikutuksellisin menetelmin, kuten esimerkiksi keskustellen. (Salonen ym. 2017, 55, 63.) Keskustelumenetelmä toimii silloin, kun kyseessä on jonkinlainen työn kehittämisprosessi. Se lisää työntekijöiden toimijuutta sekä osallisuutta. He ovat toiminnan kehittäjinä, ei kehityksen kohteina. (Lahtonen 1999, 204.) Opinnäytetyöni tavoitteena on Villivarpaisten ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen ja sitä kautta Villivarpaisten pedagogisen toiminnan kehittäminen. Koin, että tällaista kehittämistyötä tehdessä, olisi erittäin tärkeää saada työntekijät osalliseksi siihen.

Taulukko 2. Työpajan teemat.

Toimintaidea ja arvot	Ympäristö kasvua tukemassa
Arki Villivarpaissa	Projektimuotoinen tutkiva oppiminen
Lapsen toimijuus ja osallisuus	Havainnointi ja dokumentointi
Yhteisöllisyys	Yhteistyö

Jaoin ennen työpajaa osallistujille työpajan ohjelman eli siellä käsiteltävät teemat. Olin kirjoittanut teemat paperille ylös sekä laittanut aina muutaman avustavan kysymyksen per teema, jotta niiden sisältö varmasti aukeaisi. Työpajassamme ideana oli, että keskustelu olisi täysin vapaamuotoista eli näin ollen ei lainkaan haastattelu-tyyppistä. Itse toimin työpajassa puheenjohtajana ja huolehdin aina teemasta toiseen siirtymisen aikataulun puitteissa. Koska opinnäytetyöni on kehittämistyötä, oli minun roolini tässä työpajassa olla aktiivinen toimija. Usein tällaisissa kehittämissä tutkija on osa kehitettävää työyhteisöä, ja tällöin aktiivinen toimijana oleminen on tavallista (Kananen 2012, 38). Työpajan tavoitteena oli, että syntyisi mahdollisimman kehittävää keskustelua. Onnistuimme tavoitteessa hyvin. Otin työpajaan mukaan kahdeksan isoa paperia, jokaiselle teemalle oma paperi. Tarkoituksena oli kirjoittaa paperille ylös keskustelussa ilmenneitä asioita. Näin kaikki pystyivät hahmottamaan, mistä asioista oli jo keskusteltu. Tarvittaessa pystyimme palaamaan johonkin tiettyyn teemaan, jos keskustelun myöhemmässä vaiheessa tuli esille vielä jotain siihen liittyvää. Tämä toimi myös itselleni yhtenä aineiston dokumentointikeinona. Tämän lisäksi äänitin koko työpajan.

Keskustelu työpajassa oli hyvin antoisaa. Jokaisella osallistujalla oli kehittävä työote, ja aineistoa syntyi runsaasti. Työpajassa pohdittiin teemoja siltä kantilta, miten kyseinen teema näkyy tällä hetkellä Villivarpaissa ja miten sitä voisi kehittää, että se olisi näkyvämpää. Taustalla säilyi koko ajan ajatus siitä, että näistä keskustelluista asioista syntyy tulokset ja tuloksista muodostuu Villivarpaiden oma ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Olin arvioinut työpajan kestoksi puolitoista tuntia ja pysyimme hyvin aikataulussa. Keskusteluaikaa jäi aina noin 10–15 minuuttia per teema. Koin, että tämä oli juuri sopiva aika. Aineistoa syntyi työpajasta kahdeksan A3- paperillista sekä puolentoista tunnin äänite. Toiminnallisen opinnäytetyön aineistoa analysoidessa ei puhtaaksi kirjoittamista ja litterointia ole välttämätöntä tehdä niin järjestelmällisesti kuten muissa tutkimuksellisissa opinnäytetöissä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 64). Kirjoitin kuitenkin koko työpajan keskustelun puhtaaksi, jotta aineiston analysointi olisi helpompaa.

5.2.2 Laadullinen kysely vanhemmille

Jo opinnäytetyötäni aloittaessa minulle oli selvää, että on tärkeää saada vanhemmat osalliseksi aineiston keruuseen. Uuden varhaiskasvatuslain tarkoituksena on muun muassa edistää vanhempien osallisuutta pedagogisessa suunnittelussa. Aiemmin vanhemmat ovat osallistuneet vain oman lapsensa varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen, mutta nyt tavoitteena olisikin osallistaa heitä enemmän ja löytää siihen keinoja. (Karila 2016, 35.) Vanhemmilta pystytään saamaan tietoa siitä, mitä juuri he arvostavat Villivarpaiden arjessa ja miten heidän mielestään lapset huomioidaan ja heidän tarpeensa otetaan huomioon. Heiltä saadaan myös mielipiteitä yhteistyön toimivuudesta heidän ja kasvattajien välillä. Pohdin, miten vanhempien ajatukset ja mielipiteet voitaisiin parhaiten saada kuluviin, ja päädyin lopulta laadullisen kyselyn toteuttamiseen.

Kysely on toimiva ja tehokas tapa saada kerättyä aineistoa. Kyselyllä voidaan muun muassa säästää tutkijan aikaa sekä kerätä runsas ja kattava määrä aineistoa lyhyessäkin ajassa. Aineiston analysointi voi olla myös helppoa, mikäli kyselylomake on laadittu huolellisesti ja selkeästi. Kyselyn haittapuolina kuitenkin usein pidetään sen pinnallisuutta sekä suurta katoa vastauksissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195.) Ajattelin kyselyn olevan toimiva aineistonkeruumenetelmä oman tutkimukseni kohdalla. Riskinä kuitenkin oli se, että vastauksia palautuisi vain pieni osa. Yllätyksenä tuli kuitenkin se, että kolmestatoista jaetusta kyselylomakkeesta yksitoista palautui eli vastausprosentti oli liki kahdeksankymmentäviisi prosenttia. Kyselyllä voidaan saada silloin hyödyllistä tietoa, kun halutaan esimerkiksi tietää, mitä vastaaja ajattelee jostain tietystä asiasta. Kysymyksien tulee olla selkeitä, ja niiden tulee vastata tarpeeseen. Kysymyksillä on tarkoituksena saada aikaan merkittävää tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72, 75.)

Kysymyksien suunnittelussa lähtökohtana oli, että ne vastaisivat tarpeeseen ja saisin vastauksista laadukasta aineistoa ryhmäkohtaisten varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen. Kyselystä saadun aineiston on tarkoitus vastata tutkimuskysymyksen eli siihen, millainen ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma syntyy yhteistyössä vanhempien ja kasvattajien kanssa. Kysymyksiä suunnitellessa taustalla kulkivat koko ajan Reggio Emilia -pedagogiikka ja sen tärkeimmät teemat. Kysymykset muodostuivat niiden pohjalta. Kysymyksissä oli esillä lapsen yksilöllinen

kohtaaminen, lapsen toimijuus ja osallisuus, ympäristö, pedagoginen dokumentointi ja toiminnan näkyvyys sekä yhteistyö. Nämä ovat tärkeitä Reggio Emilia -pedagogiikan teemoja (Satakieli-teesit, [viitattu 13.5.2019]). Esitin kysymykset avoimina kysymyksinä eli kyselyssä oli esillä kysymys ja kysymyksen alla riittävästi tilaa vastaukselle (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 198).

Taulukko 3. Kyselylomakkeen kysymykset vanhemmille.

Millaisena varhaiskasvatusyksikkönä näette ryhmäperhepäiväkoti Villitvarpaat?	Millainen mielestänne ryhmäperhepäiväkoti Villitvarpaat on tiloiltaan ja ympäristöltään? Kerro esimerkiksi millaiseksi miellette Villivarpaiden sisätilat ja muun ympäristön.
Mistä asioista teidän mielestänne koostuu lapsen hyvä arki Villivarpaissa? Kerro esimerkkejä, miten mielestäsi hyvä arki toteutuu Villivarpaissa.	Miten mielestänne yhteistyö kasvattajien ja vanhempien välillä toteutuu? Kerro esimerkkejä mistä koostuu hyvä yhteistyö Villivarpaissa, ja mitä toiveita teillä on yhteistyölle.
Miten teidän mielestänne lasten yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen, mielenkiinnon kohteisiin ja ajatuksiin tarttuminen näkyy Villivarpaiden arjessa ja pedagogiikassa? Kerro esimerkkejä, missä lasten osallisuus ja tarpeiden huomioon ottaminen toteutuu tai voisi toteutua.	Miten mielestänne arjen dokumentointi toteutuu Villivarpaissa? Kerro esimerkiksi onko pedagoginen toiminta tarpeeksi näkyvää, saatteko tarpeeksi tietoa arjen tekemisistä ja miten sitä voisi kehittää.

Toteutin kyselylomakkeet paperiversioina. Jaoin kyselylomakkeita yhteensä 13 kappaletta ja vastauksia sain 11 kappaletta. Ilmoitin kyselylomakkeessa palautusajan viikon päähän. Viimeisenä palautuspäivänä kyselyjä oli kuitenkin palautettu vasta 7 kappaletta. Moni lapsista oli poissa juuri viimeisenä palautuspäivänä, joten päätin siirtää palautusaikaa eteenpäin vielä yhdellätoista päivällä, jotta jokainen halukas saisi varmasti palautettua kyselyn. Tässä välissä oli talviloma, ja ryhmäperhepäiväkoti oli suljettuna, joten siitä syystä palautusaikaa pidennettiin useammalla päivällä. Tämä palautusajan pidentäminen selkeästi kannatti, koska vastausprosentti nousi huomattavasti.

5.3 Aineiston analysointi

Aineiston analysointi etenee prosessin omaisesti vaihe vaiheelta. Kaikki lähtee liikkeelle tutkimuksen määrittelystä ja hahmottamisesta. Seuraavaksi vuorossa on aineiston kerääminen. Kolmas vaihe on kerätyn aineiston litterointi eli aineiston puhtaaksi kirjoittaminen. Viimeinen vaihe on kerätyn aineiston analysointi. Aineiston analysointiin on olemassa erilaisia tapoja. (Eskola 2018, 209–210.) Opinnäytetyöni on toiminnallinen työ, joten aineiston analysoinnissa saattaa olla jonkin verran eroja verrattuna laadullisten ja määrällisten tutkimusten aineiston analysointiin. Toiminnallisessa opinnäytetyössä analysointia ei ole aina niin tiukasti määriteltyä, vaan voidaan käyttää soveltavia menetelmiä. Toiminnallisen opinnäytetyön aineiston analysoinnissa kuitenkin tavallisesti käytetyt keinot ovat tyypittely tai teemoittelu. Analysointikeinon valinta riippuu siitä, että millaista tietoa on tarpeellista saada. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 64.)

Käytin opinnäytetyöni aineiston analysoinnissa teemoittelua. Teemoittelussa tarkoituksena on pilkkoa aineistoa tietyntyyppeisiin osiin. Aineistosta nousee tavallisesti esiin samankaltaisia asioita, jotka toistuvat useasti. Teemoittelulla siis jaotellaan näitä aineistoista esiin nousseita asioita eri aihepiirien mukaisesti. (Kajaanin ammattikorkeakoulu, [viitattu 27.3.2019].) Temaattisessa analysointi tavassa eli teemoittelussa, selvitetään, mitä kustakin aihepiiristä sanotaan. Aineistosta etsitään kiinnostavia seikkoja, ja niitä kootaan yhteen. Kerätyt asiat pelkistetään, jotta aineistoa voidaan teemoitella. Tämän jälkeen pohditaan teemoiteltujen aineistojen välisiä suhteita toisiinsa. Teemoja voidaan myös jakaa ala- ja yläteemoihin. Viimeistelyvaiheessa tarkistetaan aineiston sopiminen kyseiseen teemaan sekä nimetään ne. Teemoitteluun kuuluu myös temaattisen kartan luominen. Aluksi karttaan kerätään päällimmäisenä nousseet asiat, joiden ympärille aletaan rakentamaan kokonaisuuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 141–142.)

Aloitin aineiston analysoinnin tutustumalla keräämääni materiaaliin eli kyselylomakkeisiin, litteroituun äänitteeseen työpajasta sekä työpajan dokumentointi papereihin. Lähdin hahmottelemaan aineistosta samankaltaisuuksia ja samaan aihepiiriin liittyviä asioita. Aineistoa analysoidessa vastauksien samankaltaisuudet nousivat helposti esille, ja sitä kautta pystyin muodostamaan teemoja.

5.4 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa laadukasta tutkimustietoa, mutta yhtä tärkeää on huolehtia siitä, että tutkimuksen tekeminen ei loukkaa kenenkään yksityisyyttä ja tunnistettavuutta (Kuula 2006, 15). Tutkimusprosessiin liittyy monia erilaisia eettisiä kysymyksiä. Tutkimusta tehdessä nämä kaikki eettiset kysymykset tulee ottaa huomioon. Tässä tuleekin lähtökohtana olla hyvä tieteellinen käytäntö sekä sen noudattaminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23.) Toiminnallista tutkimusta tehdessä, tulee ottaa huomioon se, että tutkimustyötä tehdään tiettyyn kohteeseen. Tämä tarkoittaa sitä, että tulokset ovat paikkaansa pitäviä vain tämän kyseisen tutkimuskohteen kohdalla. (Kananen 2009, 10.) Toiminnallisen tutkimuksen työn luotettavuuden mittari on siinä, kuinka hyvin tutkija pystyy kuvaamaan ja perustelemaan päätökset omassa tutkimusprosessissaan (Tapio 2019). Toiminnallista tutkimusta tehdessä, sen pätevyyttä tulee tarkastella erilaisista näkökulmista. Tulee tarkastella vastaako tutkimuksesta saatu tieto oikeasti tutkimuskohteen tilannetta. Pätevyyttä voi mitata siltä kantilta, minkälainen merkitys tehdyllä tutkimuksella on tutkimuskohteen toimintaan. (Huttunen, Kakkori & Heikkinen 1999, 112.)

Tästä näkökulmasta ajateltuna, minun tutkijana tulee tarkastella mitä muutoksia uusi ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on tuonut Villivarpaille tai miten se on vaikuttanut heidän pedagogiseen toimintaan. Tässä vaiheessa tutkimustani en pysty vielä tarkistella ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman vaikutuksia, koska sen käyttö on vasta aloitettu. Voisin tarkastella esimerkiksi vuoden päästä, millaisia vaikutuksia sillä on ollut ja miten se on toiminut kasvattajien pedagogisena työvälineenä. Tässä vaiheessa arviointi perustuu vasta kasvattajien mielipiteisiin ja arvioon. He ovat saaneet olla mukana arvioimassa suunnitelmaa ja antamassa kehitysehdotuksia.

Tutkimukseen osallistuminen oli työpajaan osallistuneille kasvattajille sekä kyselyyn vastanneille vanhemmille täysin vapaaehtoista. Esittelin kasvattajille jo hyvissä ajoin ennen työpajaa opinnäytetyöni lähtökohdat sekä tutkimustehtävät. Tein kasvattajille selväksi, että työpaja on täysin luottamuksellinen eikä työpajasta kertyneestä tutkimusmateriaalista ja suorista lainauksista käy ilmi osallistuneiden henkilöllisyys. Alustin työpajaa niin, että keskustelu voi olla täysin vapaamuotoista, ja tarvittaessa

voimme myös keskeyttää työpajan. Kysyin luvan työpajan äänitykselle sekä perustelin, minkä vuoksi äänitys on tärkeää opinnäytetyöni kannalta. Kerroin, että työpajan äänite sekä siitä litteroitu materiaali on salassa pidettävää ja poistan ne saatuani tutkimuksen valmiiksi. Ennen työpajaa kirjoitimme kasvattajien kanssa suostumuslomakkeen osallistumisesta. Lomakkeesta kävi ilmi opinnäytetyöni tutkimustarkoitus sekä tutkimuksen eettisyys.

Vanhempien kyselylomakkeisiin kirjoitin alustustekstiin opinnäytetyöstäni sekä tutkimustehtävistäni. Perustelin, minkä vuoksi olisi tärkeää saada heidän mielipiteensä ja ajatuksensa kuuluviin. Heiltä saatua materiaalia hyödynnettäisiin Villivarpaiden ryhmäkohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä. Kerroin, että kyselyyn ei tarvitse laittaa nimeä, joten vastanneiden henkilöiden anonyymiys säilyy. Kerroin myös tekstissä, että kyselyiden palautusta varten Villivarpaiden eteisessä on postilaatikko, johon täytetyn kyselyn voi palauttaa. Tällä keinolla pystyin varmistaa anonyymiyden säilymisestä, verrattuna siihen, jos täytetyt kyselyt olisi palautettu suoraan minulle henkilökohtaisesti. Kyselyssä oli myös minun yhteystietoni, jos jotain kysyttävää olisi ilmaantunut. Palautusaikana laitoin kaksi muistutusviestiä palautuspäivästä sekä palautusajankohdan siirtymisestä vanhempien Whatsapp-viestiryhmään. En kuitenkaan painostanut kyselyihin vastaamisesta, vaan tein selväksi, että se on täysin vapaaehtoista. Numeroin täytetyt kyselylomakkeet, jotta aineiston analysointi olisi helpompaa, mutta numeroinnista huolimatta kyselyyn vastanneiden henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa.

Hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtana voidaan pitää ihmisarvon kunnioittamista. Jokaisella on itsemääräämisoikeus, ja tämä käsittää sen, että jokaisella on oikeus päättää osallistumisestaan tutkimukseen. Tutkijan tulee varmistua siitä, että tutkimukseen osallistujat ymmärtävät mitä tutkitaan, mitä tutkimuksessa tapahtuu ja mitä osallistujalta vaaditaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 25.) Tästä syystä lapsia koskeva tutkimus onkin hieman haasteellinen aihe ja vaatii erityistä eettistä tarkkuutta. Näissä tapauksissa tulee kysyä lupa lapsen tutkimukseen osallistumisesta lapsen vanhemmilta. Jos tutkitaan lapsia esimerkiksi pedagogisesta näkökulmasta, niin tavallisesti lupa tutkimukseen kysytään myös päiväkodin tai koulun toiminnasta vastaavalta henkilöltä. (Kuula 2006, 148, 152–153.) Tutkimukseni ei varsinaisesti kohdistu suoraan lapseen, vaan ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaan

sekä kasvattajien ja vanhempien näkemyksiin. On kuitenkin erityisen tärkeää huomioida eettisyys, koska tutkimuksessani on esillä ryhmä tasolla lapsia koskevaa asiaa ja vanhemmille teetetyin kyselyn vastauksissa vanhemmat ovat kertoneet esimerkiksi omien lapsiensa kokemuksia.

6 AINEISTOSTA NOSTETUT TEEMAT

Tässä luvussa esittelen kasvattajien työpajasta ja vanhemmille teetetystä kyselystä saamani tulokset. Tulokset on jaoteltu teemoittain. Saamistani tuloksista syntyy Villivarpaiden ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jonka sisältö muodostuu näiden teemojen mukaisesti. Alla olevassa taulukossa esittelen aineistosta nostetut teemat ja tulokset.

Taulukko 4. Aineistosta nostetut teemat.

<p>Toimintaidea ja arvot</p> <p>Kodinomaisuus ja lämminhenkisyys Leikki, luonto, liikunta ja englanninkielen kielisuihku Pieni ryhmäkoko Kunnioitus lapsia ja perheitä kohtaan Kiireettömyys Yksilöllinen lapsen huomiointi</p>	<p>Projektimuotoinen tutkiva oppiminen</p> <p>Lapsen toimijuus ja osallisuus Kasvattajan rooli Lapsilähtöisyys ja lapsen kuunteleminen Pienryhmätoiminta Vastuukasvattajuus Havainnointi ja dokumentointi</p>
<p>Arki Villivarpaissa</p> <p>Rutiinit ja päivärytmi Tutut ja turvalliset kasvattajat Monipuolinen ja aktiivinen arki Terveellinen kotiruoka Pienryhmätoiminta Kasvattajien aktiivisuus ja läsnä oleminen</p>	<p>Ympäristö kasvaa tukemassa</p> <p>Viihtyisät ja toimivat sisätilat Virikkeellinen ja turvallinen ulkoilualaue Monipuolinen lähiympäristö</p>
<p>Lapsen toimijuus ja osallisuus</p> <p>Lasten mielenkiinnon kohteiden ja tarpeiden huomioiminen ja niiden pohjalta toiminnan suunnittelu Lapset mukaan toiminnan suunnitteluun Pienet arjen valinnat Työpajapäivät</p>	<p>Havainnointi ja dokumentointi</p> <p>Valokuvaus, videokuvaus ja kirjaaminen Whatsapp-keskusteluryhmät Projektiseinä</p>
<p>Yhteisöllisyys</p> <p>Pieni ryhmäkoko Pienryhmätoiminta Yhtä suurta perhettä Me-henki Koko ryhmän yhteiset hetket</p>	<p>Yhteistyö</p> <p>Kiireetön päivittäinen kohtaaminen Luotettava avoin ilmapiiri Tiedon kulku Aktiivinen yhteydenpito ja keskustelu Whatsapp</p>

6.1 Toimintaidea ja arvot

Kodinomaisuus ja lämminhenkisyys tulivat esille kasvattajien työpajassa yhtenä tärkeänä arvona. Vanhemmilta nousi esille kodinomaisuus useassa vastauksessa, kun kysyttiin, millaisena varhaiskasvatusyksikkönä he näkevät Villivarpaat.

Kodinomaisena, maanläheisenä ja touhukkaana yksikkönä. -Vanhempi 4

Ryhmis on kodinomainen, sopivan kokoinen ja monipuolista touhua sisältävä hoitopaikka. -Vanhempi 7

Kodinomainen, luova ja toiminnallinen hoitopaikka. -Vanhempi 2

Kasvattajat keskustelivat siitä, kuinka he haluavat välittää Villivarpaiden yksiköstä lämminhenkisen ja kodinomaisen kuvan. He tahtovat, että heti sisään astuessa välittyy lämminhenkisyys sekä kodinomaisuus.

Leikki, luonto, liikunta ja englanninkielen kielisuihku nousivat esille tärkeinä pedagogisina arvoina kasvattajien työpajassa. Kasvattajat pitivät näitä tärkeänä osana Villivarpaiden pedagogista toimintaa ja arkea.

Pienen ryhmäkoon arvostaminen oli yksi kasvattajien työpajassa sekä suurimmassa osassa vanhempien vastauksista esillä olleista asioista. Useassa kyselylomakkeessa vanhemmat kokivat ryhmäkoon olevan sopiva ja lapsimäärän ihanteellinen. Vanhemmat näkivät pienen ryhmäkoon edut siinä, että lasten yksilöllinen kohtaaminen mahdollistuu. Kasvattajat pitivät myös pientä ryhmää siitä syystä tärkeänä, että he pystyvät huomioimaan jokaisen lapsen yksilöllisesti päivän aikana.

Kunnioitus lapsia ja perheitä kohtaan oli kasvattajien mielestä Villivarpaiden yksi tärkeistä arvoista. Perheet halutaan kohdata avoimesti ja välittävästi. Kasvattajat haluavat perheille tulevan sellainen olo, että heidän asioistaan ollaan kiinnostuneita, heistä välitetään ja heidän mielipiteillään on merkitystä. Jokaisen perheen yksilöllisiä tarpeita kunnioitetaan ja ne otetaan huomioon.

Se just on tärkeä, että yrittäis luoda siitä hetkestä, siitä tilanteesta semmosen, että nyt me oikeesti kuunnellaan teitä ja että mitä on sanottavaa. -Kasvattaja 1

Yritetään aina varata aikaa niin ku niille, että jos vanhemmilla on jotaki mistä he haluaa niin ku kertoa nii sitte on niin ku aikaa kuunnella myös sitte niitä. -Kasvattaja 3

Kiireettömyys oli yksi kasvattajien esille tuomista asioista. Kasvattajat pyrkivät aina kiireettömään arkeen. Yksi kasvattajista totesi, että kiireettömyyden tunteen saavuttaminen on paljon kiinni arjen pedagogisista valinnoista sekä käytännön ratkaisuista. Kasvattajat siis pystyvät vaikuttamaan siihen, onko ilmapiiri kiireetön vai onko aina jatkuva kiire. Kasvattajat kuitenkin totesivat, että tässä asiassa olisi vielä kehittämisen varaa. Yksi kasvattajista pohti, saattaisiko se vaikuttaa, että kaikki ryhmän kasvattajista ovat melko spontaaneja, jolloin päätöksiä saattaa syntyä nopeasti. Kasvattajat kuitenkin kokivat ryhmän ilmapiirin yleisesti ottaen kiireettömäksi. Vanhemmat toivat vastauksissa esille sen, että Villivarpaissa toiminta on joustavaa, ja tarvittaessa päivärytmistä voidaan joustaa. Osaltaan tämä vähentää kiireen tunteen kokemista.

Siihen aina pyritään siihen kiireettömyyteen, ja kyllä mä ainaki koen, että täs on niinku aika sellasta kiireetöntä se meno sillä lailla. -Kasvattaja 1

Yksilöllinen lapsen huomioiminen koettiin tärkeäksi sekä kasvattajien, että vanhempien vastauksissa. Kasvattajat pitivät erittäin tärkeänä, että lapsi kohdataan yksilöllisesti. He korostivat sen olevan yksi Villivarpaisten tärkeistä arvoista. Kasvattajat kertoivat yksilöllisen lapsen huomioinnin tulevan esille Villivarpaisten arjessa esimerkiksi niin, että toimintaa mukautetaan vastaamaan jokaisen lapsen yksilöllisiä tarpeita. Vanhempien mielestä Villivarpaissa huomioidaan lasten tarpeet yksilöllisesti ja keksitään juuri lapselle toimivia ratkaisuja.

Jos lapsella on ollut jotain erityistarpeita, tai jos on kaivannut tukea tietyissä tilanteissa (rauhottuminen, siirtymistilanteet, pukeutuminen), ovat hoitajat yrittäneet keksiä lapselle jotain juuri hänelle sopivaa menetelmää, joka auttaa lasta eteenpäin tilanteessa. -Vanhempi 3

Liikunnalliselle lapselle keksitte liikunnallisia virikkeitä. -Vanhempi 1

6.2 Arki Villivarpaissa

Rutiinien ja päivärytmin tärkeys korostui kaikissa kyselyjen vastauksissa. Vanhemmat pitivät tärkeänä, että Villivarpaiden arjessa on selkeät rutiinit. Osassa vastauksissa toistui myös joustavuuden tärkeys.

Arki koostuu päivärytmistä, mutta joka on kuitenkin muokattavissa päivän toimintojen mukaan. Ei mennä ”hampaat irvessä” minuutti aikataulun mukaan. Päivässä kuitenkin selvä rytmitys. -Vanhempi 10

Työpajassa tuli myös esille päivärytmin tärkeys. Se luo turvallisuutta arkeen, mutta sen kuitenkin tulee olla joustavaa.

Tutut turvalliset kasvattajat olivat esillä suurimmassa osassa vanhempien vastauksista. Vanhemmat arvostavat ryhmäperhepäiväkoti Villivarpaissa sitä, että henkilökunnan vaihtuvuus on todella pientä. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että Villivarpaissa kasvattajat ovat avoimia ja heitä on helppo lähestyä.

Tutut hoitajat ovat tulleet tärkeiksi ja he ovat turvallisia aikuisia. Se on tärkeintä. -Vanhempi 6

Kasvattajien työpajassa kasvattajat puhuivat siitä, kuinka tärkeää on, että tuttu aikuinen on aina eteisessä vastassa, kun lapsi saapuu hoitoon. He pitivät myös Villivarpaiden vahvuutena henkilökunnan vähäistä vaihtuvuutta. Vanhemmat kertoivat myös pitävänsä sitä tärkeänä, että lapsen tullessa hoitoon tuttu ja turvallinen aikuinen on aina vastassa.

Kun on tutut hoitajat vastassa, se luo turvallisuuden tunnetta lapselle. -Vanhempi 9

Se, että lasta ollaan AINA vastassa aamuisin on mahtava asia. -Vanhempi 4

Lapset otetaan aina avosylin vastaan ja lapset voi jättää turvallisin mielin hoitoon. -Vanhempi 5

Me ollaan aina siinä vastas ja periaattees huomioidaan aina se lapsi heti siinä, meillä on se syli heti siinä niin ku valmiina. -Kasvattaja 1

Monipuolinen ja aktiivinen arki olivat kasvattajien tärkeinä pitämiä asioita. Kasvattajat kertoivat Villivarpaiden arjen olevan joka päivä aktiivista, touhukasta ja monipuolista. Vanhemmat myös kertoivat vastauksissaan Villivarpaiden arjen olevan toiminnallista. Joka päivä on tarjolla jotain kehittävää tekemistä.

Kaiken kaikkiaan päivät koostuvat asioista, joiden ”avulla” lapsen taidot eri osa-alueilla kehitty/kehitys mahdollistuu. -Vanhempi 2

Terveellinen kotiruoka tuli esille sekä vanhempien vastauksissa että kasvattajien työpajassa. Vanhemmat arvostivat sitä, että ruoka tehdään itse paikan päällä ja lapset näkevät, kun ruoka valmistetaan. Lapsia otetaan myös ruoanlaittoon mukaan. Kasvattajat myös pitivät tärkeänä ruoan valmistusta paikan päällä.

Pienryhmätoiminta on merkittävä osa Villivarpaiden arkea. Kasvattajien työpajassa tuli useaan otteeseen esille pienryhmätoiminnan tärkeys ja sen positiiviset vaikutukset arjen sujuvuuteen.

Ja sitte tuo pienryhmätoiminta, se on mun mielestä kyllä semmonen tärkeä juttu täällä, että se kyllä saa niin ku päivän toimimaan tosi hyvin. -Kasvattaja 3

Vanhempien vastauksissa oli myös esillä pienryhmätoiminta. He arvostivat pienryhmätoiminnassa sitä, että se auttaa huomioimaan paremmin jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet.

Pienryhmät ikätason mukaan auttavat varmasti huomioimaan paremmin jokaisen yksilöllisiä tarpeita. -Vanhempi 2

Kasvattajien aktiivisuus ja läsnä olo oli esillä erityisesti vanhempien vastauksissa. Vanhemmat pitivät sitä tärkeänä, että Villivarpaissa kasvattajat ovat aktiivisia ja he osallistuvat lasten leikkeihin.

Hoitajat puuhastelevat lasten kanssa ja kannustavat käyttämään luovuutta. -Vanhempi 3

Työpajassa aktiivisuus tuli esille sitä kautta, että kasvattajat kokivat olevansa aktiivisia, ja heillä kaikilla on jatkuva halu kehittyä. He kokivat vahvuutenansa sen, että innostuvat aina kaikesta uudesta. Kasvattajat korostivat myös läsnäolon tärkeyttä.

Tilanteessa täytyy osata olla läsnä sekä kuunnella ja havainnoida lasta. Kasvattajat nostivat esille myös sylin ja läheisyyden merkityksen. Syli on oltava aina tarjolla.

6.3 Lapsen toimijuus ja osallisuus

Lasten mielenkiinnon kohteiden ja tarpeiden huomioiminen ja niiden pohjalta toiminnan suunnittelu olivat esillä sekä kasvattajien että vanhempien vastauksissa. Kasvattajat toivat tämän esille useassa eri työpajan vaiheessa. Villivarpaissa pedagogisen toiminnan suunnittelun lähtökohtana ovat lasten mielenkiinnon kohteet sekä tarpeet. Suurimmassa osassa vanhempien vastauksista koettiin, että Villivarpaissa lapsia kuunnellaan, ja lasten mielenkiinnon kohteet näkyvät toiminnassa.

Mielestäni hoidossa kuunnellaan lapsia ja päiväohjelmaan voikin siten kuulua niitä toimintoja, joita lapset ovat toivoneet. -Vanhempi 10

Lasten mielipiteitä kysytään ja tartutaan heiltä tulleisiin ajatuksiin. -Vanhempi 7

Lapset saavat itse ehdottaa tekemistä, ja heidän mielipiteitään kuunnellaan. -Vanhempi 3

Ottamalla lasten toiveet huomioon tekemisissä. On tartuttu esim englannin kielen oppimisen halukkuuteen tarjoamalla sitä lisää leikkien ja laulujen lomassa. Juhlien ja tapahtumien suunnittelemisen ja niissä lasten mukaan ottaminen. -Vanhempi 11

Kasvattajat kertoivat työpajassa, kuinka Villivarpaissa lapsille järjestetään pienryhmittäin lapsipalavereita, joissa voidaan esimerkiksi suunnitella seuraavan päivän liikuntahetkeä tai tulevia juhlia. Tämä lisää osaltaan myös lasten toimijuutta ja osallisuutta.

Ja kuinka innokkaasti ne oli, no silloinki ku pidettiin se pikku palaveri, nii ku oli se liikuntahetken suunnittelupalaveri, nii ja vielä se kevätjuhlan, kun ne oli heti nii tuolla istui pöydän, pöydän ääres ja kaikki halus kynän ja paperia, että voi kans siihen vähä tehdä, ja kuinka hyviä ideoita tuli koko, koko aika. Ja ne sitte muisteli, että ”voi muistakko ku me leikittiin sitä ja, ja sitte vois leikkiä sitä taas” että niin ku tosi hyvät ideat kyllä. -Kasvattaja 3

Pienet arjen valinnat, joita lapsille mahdollistetaan, koettiin tärkeäksi. Kasvattajat toivat esille, kuinka Villivarpaissa pyritään aina arjen pienillä asioilla edistämään lapsen osallisuutta. Lapsi saa esimerkiksi itse valita, millä paikalla istuu ruokailussa tai lapsi voi valita mihin tilaan menee leikkimään. Kasvattajat kokivat tämän olevan yksi lasten osallisuutta edistävä tekijä.

Työpajapäivät, joita Villivarpaissa järjestetään noin kerran viikossa, olivat kasvattajien ja vanhempien mieleen. Työpajoissa toimitaan yli ryhmärajojen. Lapset saavat itse päättää, mihin pajaan he haluavat osallistua ja kenen kanssa.

Myös erikseen varattu yksi päivä viikosta, jolloin lapsi itse saa enemmän vaikuttaa tekemiseensä/päivän kulkuun, huomioi näitä yksilöllisiä tarpeita myös korostuneemmin. -Vanhempi 2

6.4 Yhteisöllisyys

Pienen ryhmäkoon ja pienryhmätoiminnan koettiin olevan yhteisöllisyyteen vaikuttava tekijä. Työpajassa kasvattajat korostivat pienen ryhmän merkitystä yhteisöllisyyden kokemiselle. He myös pitivät yhtenä tärkeänä tekijänä sitä, että samassa ryhmässä on sisaruksia sekä eri ikäisiä lapsia. Isommilla lapsilla on halu auttaa pienempiä, ja pienemmät lapset taas oppivat isommilta. Kasvattajat myös kokivat, että lapsien on helppo tuntea olevansa osa yhteisöä ja ryhmää, kun ryhmä on pieni. Tällöin yhteisöllisyyden tunne voi syntyä helpommin. Kasvattajien mielestä se on yksi yhteisöllisyyttä edistävä tekijä, kun jokaiselle lapsella on oma pienryhmä ja pienryhmänä toteutettavaa projektitoimintaa. He kuitenkin myös näkivät tärkeänä yli ryhmärajojen toimimisen ja sen, että aamuisin on yhteinen hetki, jolloin koko ryhmä kokoontuu yhteen.

Yhtä suurta perhettä -käsite oli esillä kasvattajien työpajassa. Kasvattajat kokivat Villivarpaissa kaikkien olevan yhtä suurta perhettä. Tähän kuuluvat lapset, lapsien sisarukset, vanhemmat, isovanhemmat ja muut lapselle läheiset ihmiset. Kasvattajien mielestä Villivarpaat on vahva yhteisö ja koko lapsen lähipiirillä on halu osallistua ja olla osa Villivarpaita. Kasvattajat katsoivat koko lapsen lähipiirillä olevan suuri vaikutus Villivarpaiden toimintaan.

Nii ja kyllähän me monesti kysytään niin ku lasten sisaruksista, niin ku sisarusten kuulumisista, nii sehän on lapselle tosi kiva juttu että puhutaan niistä. -Kasvattaja 3

Ollaan kiinnostuneita koko perheestä tai ainahan se on semmonen ”paketti” -Kasvattaja 3

Vanhemmat toivat esille useassa vastauksessa Villivarpaissa järjestettävät teemapäivät. Esimerkiksi isovanhemmat tai muut läheiset ovat päässeet useasti osallistumaan Villivarpaissa erilaisiin teemapäiviin. Lasten vanhemmat ovat myös aktiivisesti osallisina Villivarpaisten arjessa. Kasvattajat ja vanhemmat kokivat sen tärkeänä, että koko lapsen lähipiiri saa olla mukana toiminnassa ja vaikuttaa siihen.

Todella paljon kiitosta mukavista teemapäivistä, esim. vanhempien aamupala, ystävänpäivä ym! -Vanhempi 4

Arkeen kuuluu myös juhlahetkiä, joissa otettu myös isovanhemmat huomioon. -Vanhempi 10

Me-henki on mukana lasten toiminnassa. Kasvattajat kertoivat, kuinka lasten puheesta korostuu me, ja meidän oma ryhmämme. Villivarpaissa lapset kokevat olevansa osa ryhmää. He ovat myös tarkkoja omista pienryhmistään, ja pienryhmässä vallitsee me-henki.

Mun mielestä täällä lapsista jotenki huokuu se just semmonen me-henki. -Kasvattaja 1

Kun tuota koska se oli ku jaettiin niitä, että menkää te tuonne huoneeseen ja te tänne, nii sitte joku oli siinä vähä niin ku ”hei se sanoi meille, että me mennään” että ne otti heti sen oman ryhmän, että me ollaan me. Että ne niin pitää kiinni niistä omista pienryhmistään. -Kasvattaja 2

6.5 Projektimuotoinen tutkiva oppiminen

Lapsen toimijuus korostuu projektimuotoisessa oppimisessä. Kasvattajat toivat esille, kuinka lapset ovat projekteissa tärkeimpiä toimijoita. Lapset tutkivat, ihmette-

levät sekä oivaltavat, ja tämän kautta tapahtuu oppimista. Aikuisen tehtävä on projekteissa tehdä itsestään "tarpeeton". Lapset ovat toimijoita, ja kasvattajan tehtävä on vain mahdollistaa toiminta ja olla sivussa huolehtimassa, että projekti etenee.

Se ois tärkeää että olis aina aikaa sille ihmettelylle ja kyselylle ja, kuitenkin sen kautta sitte tapahtuu lapsilla sitä oppimista. -Kasvattaja 1

Kasvattajan roolin merkitys tuli esille kasvattajien työpajassa. Kasvattajat kokivat, että heillä on suurin merkitys projektimuotoisen oppimisen toteutumisessa. Kasvattaja on innostaja, joka motivoi lapsia toimimaan. Kasvattajan tehtävä on mahdollistaa tarvittavat resurssit projektien toteutumiselle, kuten riittävästi aikaa sekä välineitä ja materiaalia saataville. Kasvattajalta täytyy löytyä aikaa lasten ihmetteluille ja oivalluksille. Kasvattajalta tulee myös löytyä joustavuutta projektien aikana. Usein suunnitelmat saattavat muuttua projektien edetessä.

Projektimuotoiseen oppimiseen innostuneella aikuisella on iso rooli, jotta se onnistuu. Et jos aikuinen ei oo innostunut niin ei se lapsikaan innostu. -Kasvattaja 2

Aikuisen tehtävä on mahdollistaa ne työkalut, välineet, mitä se ryhmä tarttee siihen projektin toteuttamiseen, että on ne nyt sitten mitä milloinkakin. -Kasvattaja 2

Meillä on aina joku idea, että mitä tehdään ja miks tehdään. Ja että vaikka just se teeman idea oliskin niiltä lapsilta lähtöisin, mutta meillä on aina kuitenkin se pedagoginen ajatus siinä, ja tavoitteet taustalla. -Kasvattaja 1

Lapsilähtöisyys ja lasten kuunteleminen nousivat kasvattajien keskusteluissa esille. Kasvattajan rooli on kuunnella. Kasvattajalla tulee löytyä kykyä kuunnella lapsia ja tarttua heidän ajatuksiinsa. Kaikki projektit ja niiden toiminta tulisi lähteä lapsista ja heidän tarpeistaan.

Pitää olla niin ku kyky tavallaan vähä kuunnella sitä, kuunnella niitä lapsia ja niin ku tarttua niihin ajatuksiin. Siitähän se lähtee. -Kasvattaja 3

Pienryhmillä ja vastuukasvattajilla on merkitystä projektimuotoisen oppimisen toteutumisessa. Työpajassa kasvattajat pohtivat, kuinka kasvattajalla tulee olla tar-

peeksi aikaa projektien toteuttamiselle aina tietyn ryhmän kanssa. He kuitenkin kokivat sen mielekkääksi, että pienryhmät kiertävät. Villivarpaissa yleisin kiertoaika on aina kolme viikkoa tietyn pienryhmän kanssa. Tarpeen mukaan sitä pidennetään, jos kasvattajalla on ryhmänsä kanssa esimerkiksi pitkäkestoisempi projekti meneillään.

Kasvattajien mielestä vastuukasvattajuudesta on paljon hyötyä. Kasvattajan ja lapsien sitoutuminen projektiin on paljon helpompaa, kun kasvattaja pysyy samana koko projektin ajan. Projektin jatkuvuus säilyy, kun vastuukasvattaja tietää, mitä projektissa on jo tehty ja miten se on edennyt. Kasvattajat kuitenkin korostivat, että tässäkin on tärkeää joustavuus.

Kun projekti jatkuu ja jatkuu, niin siinä sitten taas ehkä olis eduksi se, että siinä on se sama aikuinen, joka kulkee mukana sen ryhmän kanssa.
-Kasvattaja 2

Havainnoimisella ja dokumentoinnilla on myös tärkeä rooli projektimuotoisessa oppimisessa. Kasvattajat havainnoivat ja dokumentoivat yhdessä lasten kanssa projektien etenemistä. Villivarpaissa on käytössä jokaisella pienryhmällä oma projektiseinä, johon kootaan projektin alku, eteneminen ja loppu. Lapset pystyvät sen kautta hahmottamaan projektin kulun. Tämän avulla projektin aikana opitut asiat myös konkretisoituvat. Projektiseinän avulla vanhemmat pystyvät seuraamaan projektien kulkua.

Sehän on ihan niin kuin justiin vanhemmille kiva, niin näkee mitä on tehty, mutta sitte se on niille lapsillekin, että se auttaa hahmottamaan sitä koko projektia. -Kasvattaja 1

6.6 Ympäristö kasvua tukemassa

Viihtyisät ja toimivat sisätilat nousivat esille ympäristöä koskevassa teemassa. Vanhemmat kuvailivat sisätilat siistiksi, kodinomaiseksi ja turvalliseksi. Tilojen kuvailtiin olevan viihtyisät ja positiivisena asiana nähtiin kaikille yhteinen avara tila. Muutamassa vastauksessa vanhemmat kuvailivat edellä mainittujen asioiden lisäksi tiloja hieman pienikokoisiksi, joskin tälle lapsimäärälle sopiviksi. Näissä vastauksissa kuitenkin oli lisäyksenä, että pienryhmätoiminnan ja toimintojen jakamisen

avulla sisätilat ovat varmasti riittävät. Osa vanhemmista ja kasvattajista kokivat, että sisätilat ovat kokonaisuudessaan hyödynnetty hyvin.

Sisätilat ovat siistit, kodinomaiset ja turvalliset. Vaikka neliöitä ei ole paljon, niin virikkeitä riittävästi ympärillä. -Vanhempi 2

Kyllähän jos koko ryhmä on paikalla niin tilat on naftit mutta ryhmittelyllä ja toimintojen ohjaaminen eri tiloihin rauhoittaa varmasti myös sisätiloja. -Vanhempi 6

Kaikki tilat hyödynnetään hienosti: leipomishetket, saunapäivät. -Vanhempi 7

Kasvattajat kokivat tärkeänä asiana sisätiloissa niiden avaruuden ja kaikille yhteisen kokoontumispaikan. Keittiötä kaiken keskellä pidettiin myös tärkeänä asiana, koska ruoanlaitolla he näkivät olevan pedagogisesti merkitystä. Kasvattajien mielestä yksi lasten osallisuutta ja toimijuutta edistävä tekijä ympäristössä on se, että kaikki tarvikkeet ja välineet ovat aina lasten saatavilla. Tämä edistää lasten omaehtoista toimijuutta.

Virikkeellinen ja turvallinen ulkoilualaue tuli esille suurimmassa osassa vanhempien vastauksista. Ulkoilualaue koettiin lähes kaikissa vanhempien vastauksissa viihtyisäksi ja turvalliseksi. Yhdessä vastauksessa oli mainittu, että ulkoa ei välttämättä löydy kaikkia mahdollisia kiipeilytelineitä, mutta vastaaja piti hyvänä asiana, että lasten kanssa lähdetään usein läheiseen leikkipuistoon, jossa taas on enemmän kiipeilytelineitä ja liukumäkiä. Muissa vastauksissa kuitenkin koettiin, että Villivarpaisten omalla pihalla on tarpeeksi virikkeitä.

Paikka on ihanasti luonnon äärellä ja jälleen virikkeitä saatavilla mukavasti takapihalla/lähiympäristössä. -Vanhempi 2

Ulkoa ei välttämättä löydy kaikkea mahdollisia "telineitä ja vempaimia" mutta usein lähtevät leikkipuistoon joka ihana asia. -Vanhempi 9

Kasvattajat kokivat ulkoilualaueen tarpeeksi suureksi ja viihtyisäksi. Kasvattajien mielestä piha ruokkii lasten mielikuvitusta. He myös näkivät ulkoilualaueen jatkuvasti muuttuvana ympäristönä, jota rakennetaan ja kehitetään lasten mielenkiinnon mukaan.

Monipuolinen lähiympäristö oli esillä lähes jokaisessa kyselylomakkeessa. Useissa vanhempien vastauksissa koettiin, että ympäristöä on hyödynnetty hyvin. Lähellä sijaitsee metsä, liikuntasali, kirjasto, urheilukenttä ja leikkipuisto. Sekä vanhemmat että kasvattajat olivat sitä mieltä, että näitä mahdollisuuksia hyödynnetään runsaasti. Villivarpaiden ryhmäperhepäiväkodin sijainti koettiin myös hyväksi.

Ympäristöä on hyödynnetty hienosti: metsäretket, laskettelu, hiihtäminen, lähileikkipuistot, jumppasali, kirjasto.. -Vanhempi 7

6.7 Havainnointi ja dokumentointi

Valokuvaus, videokuvaus ja kirjaaminen olivat kasvattajien mielestä heidän käytetyimpiä dokumentointi keinoja. Kasvattajat kertoivat, että Villivarpaissa valokuvaaminen on tosi aktiivista ja päivittäin valokuvia kertyy runsaasti. Niiden kautta pystytään havainnoimaan ja arvioimaan tekemistä ja toimintaa. Valokuvaaminen on lapsille myös tärkeä osa arkea. Lapset esimerkiksi pyytävät usein, että heistä ja heidän tekemisistään otettaisiin valokuvia ja lähetettäisiin vanhemmille. Kuvien kautta lapsetkin pystyvät arvioimaan omaa tekemistään.

Täs pöydäs sillon ku yks leikkas saksilla, ja sitte kysyi multa, tai sanoi, että ”ota nyt musta kuva ku mä näin hienosti askartelen” että ne osaa itekki sitä ”vaatia”. -Kasvattaja 3

Whatsapp-keskusteluryhmät koettiin tärkeäksi osaksi Villivarpaiden pedagogista dokumentointia. Lähes jokaisessa vanhempien vastauksissa oli maininta Whatsapp-keskusteluryhmien toimivuudesta ja siitä, että niiden kautta saa parhaiten tietoa päivän tekemisistä. Jokaiselle pienryhmälle on oma Whatsapp-ryhmänsä, jonka kautta kasvattajat laittavat päivittäin kuulumisia sekä kuvia ja videoita pedagogisesta toiminnasta.

Todella hyvin tiedottaminen sujuu. Whatsup-ryhmä ollut mukava työväline tähän. -Vanhempi 8

Kaikkein parasta tietoa arjen tekemisestä tulee Whatsapp-ryhmän kautta. Se kertoo paljon mitä lapselle kuuluu ja millaisten asioiden äärellä on kulloinkin oltu. Tekee kyllä kaiken näkyvämmäksi. -Vanhempi 2

Kasvattajat kokivat myös Whatsapp-ryhmät tärkeäksi dokumentoinnin työvälineeksi. Niiden kautta on helppoa dokumentoida päivittäin tekemisiä. Viesteissä pysyy avata tarkemmin pedagogista toimintaa sekä tavoitteita. Kasvattajat keskustelivat siitä, kuinka joskus lapsien hakutilanteissa vanhemmilla saattaa olla niin kiire, etteivät he ehdi jäädä kuuntelemaan kuulumisia päivän touhuista, jolloin Whatsappin kautta he saavat tietoa.

Siitähän vanhemmilta on tullu kyllä tosi paljo niin ku positiivista palautetta, kuinka ihana on kesken työpäivän saada kuva ja tietää mitä se lapsi siellä tekee. -Kasvattaja 1

6.8 Yhteistyö

Kiireetön päivittäinen kohtaaminen oli kasvattajien mielestä tärkeää. Vanhemmat kohdataan päivittäin, ja tilanteista tulee luoda kiireettömiä. Kasvattajien tehtävä on kuunnella mitä vanhemmilla on sanottavaa ja kerrottavaa.

Luotettava avoin ilmapiiri on edellytys hyvälle yhteistyölle. Kasvattajat korostivat, että luotettava ja avoin ilmapiiri on tärkeintä yhteistyön toteutumisen kannalta. Kasvattajat kuvailivat kohtaamisten olevan aina avoimia. Kasvattajat toivoivat vanhempien kertovan heille avoimesti tarpeellisista asioista. Kasvattajat ovat myös aina avoimia vanhemmille. Kasvattajien mielestä Villivarpaiden pieni henkilöstömäärän edistävää hyvää yhteistyötä. Henkilökunnassa ei ole vaihtuvuutta ja kaikki ovat toisilleen tuttuja. Aina on paikalla lapsille ja vanhemmille tutut kasvattajat.

Nii ja justiin se, että ku se ilmapiiri on sellanen avoin, nii sitte justiin on helpompi ottaa puheeksi, ne hankalammatkin tilanteet. Että se luottamus on semmonen molemmin puolinen, että niihin oikeesti puututaan. -Kasvattaja 1

Me kerrotaan vanhemmille aina avoimesti kaikki päivän jutut, ja sitte taas huomaa, että vanhemmat kertoo aina avoimesti meille kaikki. -Kasvattaja 1

Avoimuus puolin ja toisin niin ongelmatilanteissa kuin myös positiivisissa asioissa. -Vanhempi 2

Tiedon kulun vanhemmat kokivat toimivan hyvin. Vanhempien vastauksissa koettiin tärkeäksi tiedon vaihto aina lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Vanhemmat kokivat tiedon kulun olevan näissä tilanteissa avointa ja hyvää.

Tieto liikkuu erittäin hyvin. Tietojen vaihto tuonti ja noutotilanteissa myös loistavaa. -Vanhempi 4

On mukavaa, kun lasten päivän touhuista kerrotaan lapsia haettaessa. -Vanhempi 3

Aktiivinen yhteydenpito ja keskustelu nousivat esille kasvattajien työpajassa. Kasvattajat kokivat, että Whatsapp-keskusteluryhmät ovat toimivia työkaluja yhteistyön toteuttamiseen. Vanhempien kanssa ollaan päivittäin yhteydessä, ja päivän aikana saatetaan lähettää lapsen kuulumisia tai kuvia vanhemmille. Kasvattajat kokivat myös varhaiskasvatussuunnitelma eli vasu-keskustelut tärkeiksi.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tarkoituksena oli tutkia, millainen ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma syntyy yhteistyössä vanhempien ja kasvattajien kanssa sekä miten Reggio Emilia -pedagogiikka näyttäytyy Villivarpaiden ryhmäkohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Kasvattajien työpajalla ja vanhemmille tehdyllä kyselyllä saatiin vastaukset näihin tutkimuskysymyksiin. Tuloksista syntyi Villivarpaille ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jossa näkyy vanhempien ja kasvattajien ajatukset sekä Reggio Emilia -pedagogiikka painotus.

Tarkoituksena oli saada ryhmäkohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan näkyviin vanhempien ja kasvattajien näkemykset, toiveet ja mielipiteet Villivarpaiden toiminnasta. Tavoitteena oli saada aikaan sellainen varhaiskasvatussuunnitelma, joka kulkee mukana päivittäisessä arjessa. Semmoinen, jota kasvattajat voivat käyttää päivittäisenä työvälineenä. Villivarpaiden toive oli, että ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma olisi sellainen, jota olisi helppo muokata aina tarpeen mukaan. Tämä varhaiskasvatussuunnitelma perehdyttäisi helposti uudet työntekijät sekä vanhemmat mukaan Villivarpaiden arkeen. Näiden tarpeiden pohjalta lähdin suunnittelemaan varhaiskasvatussuunnitelman ulkoasua ja sisältöä. Sen tulisi siis olla helposti luettava, selkeä sekä helposti muokattava. Päätimme yhdessä Villivarpaiden johtajan kanssa, että lapset saavat osallistua varhaiskasvatussuunnitelman nimen keksimiseen. Näin ollen siitä tuli nimeltään Kartta lapsen unelmiin. Tarkoituksena ei ollut se, että laatisin Villivarpaille täysin valmiin ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman. Tarkoituksena oli, että kasvattajat voisivat jatkaa sen täydentämistä ja kirjata sinne ryhmän pedagogisia tavoitteita ja tarpeita.

Kasvattajilta ja vanhemmilta saaduissa vastauksissa toistui hyvin useasti samankaltaisuudet. Kasvattajat ja vanhemmat nostivat samoja asioita esille. Vastauksista pystyi helposti poimimaan esille niitä asioita, joita he pitivät tärkeinä. Tärkeimpinä asioina esille nousi turvallisuus, kiireettömyys, rutiinit ja kodinomaisuus. Kasvattajat korostivat sitä, että Villivarpaissa pyritään aina kiireettömään arkeen. Vanhemmat toivat vastauksissaan esille, että arjen tulee olla kiireetöntä sekä siinä täytyy olla selkeät rutiinit. Kasvattajat pitivät myös rutiineja tärkeänä, mutta myös taitoa osata joustaa niistä tarpeen tullen. Vanhemmat näkivät sen tärkeänä, että lasta on aina

aamuisin vastassa tutut kasvattajat. Kasvattajat kokivat tämän myös tärkeänä, ja erityisesti sen, että aamuisin mennään ottamaan lapsi vastaan ja tehdään tästäkin hetkestä kiireetön.

Vanhemmat kuvasivat vastauksissaan lasten toimijuuden ja osallisuuden toteutuvan Villivarpaissa esimerkiksi siten, että lapset saavat osallistua päätöksen tekoon. Lapsien mielenkiinnon kohteita ja tarpeita huomioidaan, ja toteutetaan niiden mukaista toimintaa. Kasvattajat kuvasivat kaiken pedagogisen toiminnan pohjautuvan lapsien tarpeisiin, toiveisiin ja mielenkiinnon kohteisiin. Villivarpaissa on myös käytössä pedagogisena menetelmänä projektimuotoinen oppiminen. Projektit ovat pitkiä, ja niiden ideat ja teemat syntyvät lasten tarpeista ja mielenkiinnon kohteista. Projekteja dokumentoidaan eri keinoin. Vanhemmat pitivät tärkeimpänä pedagogisen toiminnan dokumentointi keinona Whatsapp-keskusteluryhmää. He kokivat, että saavat tämän kautta tietää tarpeeksi päivittäisistä tekemisistä. Kasvattajat kokivat tämän myös helpoksi ja toimivaksi dokumentoinnin- ja yhteydenpidon välineeksi. Yhteydenpidon kuvailtiin muutenkin olevan avointa, rehellistä ja tiivistä.

Kasvattajien työpajassa tuli useasti esille yhteisöllisyys ja sen merkitys Villivarpaiden toiminnassa. Kasvattajien mielestä suurin vaikutus yhteisöllisyyden kokemiselle on pieni ryhmäkoko. Kasvattajien puheissa tuli esille me-henki, ja kuinka he kokevat olevansa yhtä suurta perhettä, johon kuuluvat työntekijät, lapset sekä heidän lähipiirinsä. Yhdeksi yhteisöllisyyttä edistäväksi tekijäksi he kokivat pienryhmätoiminnan sekä vastuukasvattajuuden.

Toinen tutkimuskysymyksistäni koski Reggio Emilia -pedagogiikkaa, ja sen näyttäytymistä Villivarpaiden varhaiskasvatussuunnitelmassa. Aineistonkeruussa Reggio Emilia -pedagogiikka ei ollut suoranaisesti esillä, mutta työpajan ja kyselyn teemat pohjautuivat suoraan tämän pedagogiikan tärkeimmistä teemoista. Tehtäväkseni jäi poimia tuloksista Reggio Emilia -pedagogiikkaan viittaavia asioita, ja tämän kautta vastata tutkimuskysymykseeni.

Taulukko 5. Reggio Emilia -pedagogiikka varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Pienryhmätoiminta	Lapsen toimijuus ja osallisuus
Yhteisöllisyys	Havainnointi
Projektimuotoinen oppiminen	Dokumentointi
Kasvattajan rooli	”Piazza”
Vastuukasvattajuus	Pienryhmätilat

Yllä olevassa taulukossa on esitelty tuloksista nousseita asioita, jotka ovat osa Reggio Emilia -pedagogiikkaan. Kasvattajien ja vanhempien vastauksissa nousi esille pienryhmätoiminnan tärkeys. Kasvattajat kokivat, että lapset pystytään huomioida yksilöllisemmin pienessä ryhmässä. Pienryhmätoiminnalla he näkivät selvän yhteyden yhteisöllisyyteen. Kasvattajat myös kokivat vastuukasvattajuuden olevan tärkeää, erityisesti pienten lasten kohdalla. Se on myös tärkeää projektitoiminnan kannalta. Tällöin yksi ja sama kasvattaja pystyy seuraamaan ja ohjaamaan projektin etenemistä ja toiminnassa on selkeämpi jatkuvuus. Havainnointi ja dokumentointi on myös olennainen osa Villivarpaiden toimintaa. Villivarpaissa dokumentointia toteutetaan erilaisin keinoin. Käytössä on esimerkiksi projektiseinä, johon dokumentoidaan projektien tavoitteita, etenemistä ja tuloksia. Tämä tuo muun muassa pedagogiikan näkyvämmäksi vanhemmille.

Ympäristöä koskevissa tuloksissa tuli esille Reggio Emilia -pedagogiikkaan viittavia asioita. Työpajassa kasvattajat kuvailivat Villivarpaiden olevan sisätiloiltaan toimivat ja tarpeita vastaavat. Tilat on jaoteltu pienryhmätiloihin, joissa voidaan järjestämään erilaista pienryhmätoimintaa. Tilat ovat koko ryhmän yhteisessä käytössä, ja kaiken keskellä sijaitsee yhteinen kokoontumispaikka eli niin sanottu ”piazza”. Tämä on osa yhteisöllisyyttä. Tilat ovat suunniteltu niin, että ne edistävät lapsen toimijuutta. Lapsille on saatavilla erilaisia välineitä ja materiaaleja, esimerkiksi kädentaitojen, liikunnan ja musiikin toteuttamiseen. Vanhemmat kokivat myös tilat toimiviksi, joskin pieni kokoisiksi. Heidän mielestään tilan käyttö on kuitenkin hyvin suunniteltua.

Tuloksissa nousi esille kasvattajan roolin merkitys. Kasvattajat keskustelivat työpaikassa siitä, kuinka lapsi on toimija ja kasvattajan tulee tehdä itsestään niin sanotusti ”tarpeeton”. Kasvattajat kokivat, että lapsen toimijuus ja osallisuus toteutuu Villivarpaissa hyvin. Heidän mielestään pienryhmätoiminta edistää tätä sekä pienet arjen valinnat. Näillä arjen valinnoilla he tarkoittivat niitä asioita arjessa, joihin lapset pääsevät vaikuttamaan. Nämä seikat ovatkin olennainen osa Reggio Emilia -pedagogiikkaa.

Ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman ulkoasu ja sisältö muodostuivat näiden teemojen pohjalta, jotka ovat esillä jo teoriassa, aineistonkeruussa ja tutkimustuloksissa. Villivarpaiden ryhmäkohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta tulee ilmi heidän toimintaideansa ja arvot, arjen sujuvuus, pedagogiset painotukset ja pedagoginen toiminta, lapsen osallisuus ja toimijuus sekä yhteistyö kasvattajien ja vanhempien välillä. Siinä on esitelty, miten Villivarpaissa toteutetaan Reggio Emilia -pedagogiikkaa, ja miten se näkyy heidän arjessaan.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni idea lähti yhteistyötahon tarpeesta ryhmäkohtaiselle varhaiskasvatussuunnitelmalle sekä omasta kiinnostuksestani aihetta kohtaan. Halusin tehdä kehittämistyön, jolla saa aikaan jotain konkreettista. Oli luontevaa, että lähdin tekemään opinnäytetyötä yhteistyössä oman työpaikkani kanssa. Tällöin pystyin olla mukana kehittämistyössä aktiivisesti sekä pääsin kehittämään Villivarpaiden pedagogista toimintaa yhteistyössä muiden kasvattajien kanssa. Ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen olisi ollut ajankohtaista muutenkin, mutta nyt opinnäytetyöni kautta sen laatiminen tapahtui perusteellisemmin. Sen laatimisprosessissa otettiin huomioon vanhempien näkemykset ja kokemukset, ja näin ollen voi sanoa, että Villivarpaiden ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen on toteutunut yhteistyössä vanhempien kanssa. Jokainen kasvattaja pääsi tuomaan omia näkemyksiään ja huomioitaan Villivarpaiden varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tähän opinnäytetyöni prosessiin kuului myös olennaisena osana valmiin ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi yhdessä kasvattajien kanssa.

Opinnäytetyön tekeminen kokonaisuudessaan oli hyvin opettavainen prosessi. Se opetti itseohjautuvuustaitoja sekä kärsivällisyyttä. Vaikka opinnäytetyön tekeminen on työlästä ja aikaa vievää, se antaa myös paljon. Koin opinnäytetyön tekemisen kaiken kaikkiaan mielekkääksi prosessiksi. Osa syynä tähän oli sen työelämä lähtöisyys sekä tiivis yhteistyö yhteistyötahon kanssa. Sain yhteistyötaholta kaiken tuen tutkimusta tehdessä, ja yhteistyö heidän kanssaan oli toimivaa. Yksin opinnäytetyötä tehdessä vastuu on suuri, ja välillä tuntui, että olisi ollut tärkeää saada jakaa sitä jonkun kanssa. Vertaistuella olisi siis suuri merkitys opinnäytetyöprosessin aikana. Minun tapauksessani yksin tekeminen oli kuitenkin paras ratkaisu, koska tein tutkimuksen omalle työpaikalleni ja yhteistyö oli niin tiivistä työpaikkani kanssa.

Aloitin opinnäytetyön tekemisen syksyllä 2018 ja se valmistui toukokuussa 2019. Kaiken kaikkiaan tähän kului aikaa kahdeksan kuukautta. Pysyin hyvin aikataulusuunnitelmassani. Aikatauluun tuli pieniä muutoksia aineiston keruuseen liittyen. Olin kuitenkin varannut aikaa tällaisille itsestä riippumattomilla tekijöille, joten ne eivät merkittäväksi vaikuttaneet opinnäytetyöni etenemiseen. Haastavaksi koin sen,

että Reggio Emilia -pedagogiikasta löytyy melko vähän tietoa ja erityisesti kirjallisuutta. Olemassa olevia lähteitä täytyi siis pystyä käyttämään mahdollisimman monipuolisesti, jotta teoriaosuudesta tulisi tarpeeksi kattava.

Opinnäytetyön tekeminen ja erityisesti Reggio Emilia -pedagogiikkaan perehtyminen on antanut minulle paljon eväitä sosionomin (AMK) ammattiin. Opinnäytetyöni tuloksena syntyi ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Tämän varhaiskasvatussuunnitelman työstäminen kehitti minua työntekijänä ja erityisesti pedagogista osaamistani ja toimimista varhaiskasvatuksen opettajana. Opinnäytetyön tekeminen on kehittänyt tutkimuksellista osaamistani, jota sosionomilta vaaditaan. Tämän prosessin aikana on tullut erilaiset tutkimusmenetelmät tutuiksi sekä niiden hyödyntämisen mahdollisuudet. Opinnäytetyöprosessi on myös opettanut uuden tiedon tuottamista, jolla voidaan edistää asiakkaiden hyvinvointia. Opinnäytetyön tekemiseen liittyy olennaisena osana eettinen osaaminen. Sosionomin tulee osata toimia tasavertaisesti ja ihmisarvoa kunnioittaen sekä edistään yhdenvertaisuutta. Näistä sosionomin osaamisvaatimuksista määritellään kompetensseissa (Sosionomi (AMK)), [viitattu 14.5.2019]).

Opinnäytetyötä tehdessä minulle tuli mieleen joitakin mahdollisia aiheita jatkotutkimukselle. Reggio Emilia -pedagogiikka on Suomessa vielä melko vähäisessä käytössä. Reggio Emilia -pedagogiikassa on kuitenkin paljon samoja piirteitä, mitä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa painotetaan. Mielestäni voisi olla tarpeellista tutkia, mitä yhtäläisyyksiä Reggio Emilia -pedagogiikalla on varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin tai miten ylipäätään Reggio Emilia -pedagogiikka soveltuu suomalaiseseen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksessa painotetaan entistä enemmän lapsen toimijuutta ja osallisuutta, jotka Reggio Emilia -pedagogiikassa nähdään tärkeimpinä arvioina. Jäin opinnäytetyötä tehdessä miettimään, miksei Reggio Emilia -pedagogiikka ole enemmän käytössä suomalaisessa varhaiskasvatuksessa, kun se kuitenkin edistää näitä asioita. Näiden asioiden tutkimisesta voisi saada merkittävää uutta tutkimustietoa.

LÄHTEET

A 753/2018. Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta.

Aho, J. & Hatanpää, H. 2015. Kämpälä kämpälässä yhteisellä polulla: Kämpälämäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala, sosionomin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 1.3.2019]. Saatavana: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/101800/Yhteinen%20polku%20PDF%201.pdf?sequence=1>

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Eskola, J. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa: R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uud. ja täyd. p. Jyväskylä: PS-kustannus. 209–231.

Espoon kaupunki. 27.4.2018. [Video]. Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma, Espoon suva 2018. [Viitattu 9.5.2019]. Saatavana: <https://www.youtube.com/watch?v=L2MFiWmx4xQ>

Heinimaa, E. 2000. VII osa Reggio Emilia -pedagogiikka. Teoksessa: J. Paalasmaa (toim.) Lapsesta käsin: Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Jyväskylä: PS-kustannus, 277–282.

Heinimaa, E. 2013. Reggio Emilia -pedagogiikan periaatteita ja peruskäsityksiä. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 14.5.2019]. Saatavana: <https://docplayer.fi/39052661-Elisse-heinimaa-luentojen-tekstit-tallinnassa-ja-tartossa-reggio-emilia-pedagogiikan-periaatteita-ja-peruskasitteita.html>

Hellström, M., Johnson, P., Leppilampi, A. & Sahlberg, P. 2015. Yhdessä oppiminen: Yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet. Helsinki: Into Kustannus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Huttunen, R., Kakkori, L. & L.T. Heikkinen, H. 1999. Toiminta, tutkimus ja totuus. Teoksessa: H. L.T. Heikkinen, R. Huttunen & P. Moilanen (toim.) Siinä tutkijamissä tekijä. Jyväskylä: Atena, 111–135.

Juurikivi, J. 2015. ”Hallinnan kankeudesta sallinnan kauneuteen”: Reggio Emilia -pedagogiikan kokeilua ryhmäperhepäiväkodissa. [Verkkojulkaisu]. Lappi: Lapin ammattikorkeakoulu. Sosiaaliala, sosionomin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 6.3.2019]. Saatavana: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/102987/Juurikivi.Johanna-Hallinnan-kankeudesta-sallinnan-kauneuteen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa?: Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Pedatieto Oy.
- Kajaanin ammattikorkeakoulu. Ei päiväystä. Teemoittelu. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.3.2019]. Saatavana: <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta/Teemoittelu>
- Kananen, J. 2009. Toimintatutkimus yritysten kehittämisessä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä: Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 5.5.2019]. Saatavana: https://www.oph.fi/download/176638_vai_kuttava_varhaiskasvatus.pdf
- Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uud. ja täyd. p. Jyväskylä: PS-kustannus. 73–87.
- Koivula, M. 2010. Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 390. Väitösk.
- Koivula, M. 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa: M. Varsa (toim.) Pienten piirissä: Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 19–45.
- Koivula, M. & Eerola-Pennanen, P. 2017. Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys. Teoksessa: M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy, 249–264.
- Korkala, L. & Valikainen, T.-M. 2012. Perehtyminen Reggio Emilia -pedagogiikkaan. [Verkkojulkaisu]. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Sosiaaliala, sosionomin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu: 6.3.2019]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/39152/Tiia-Maria_Valikainen_ja_Leena_Korkala.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kronqvist, E.-L. & Kumpulainen, K. 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt: Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki.

- Lahtonen, M. 1999. Keskustellen parempaan työyhteisöön. Teoksessa: H. L.T. Heikkinen, R. Huttunen & P. Moilanen (toim.) Siinä tutkija missä tekijä: Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena, 201–220.
- Malaguzzi, L. 1993. For an Education Based on Relationships. [Verkkolehtiartikkeli]. *Young Children* 49 (1), 9–12. [Viitattu 1.5.2019.] Saatavana: <https://www.reggioalliance.org/resources/free-resources/>
- Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. 2013. Pienten piirissä: Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Neitola, M. 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisöissä. Teoksessa: M. Varsa (toim.) Pienten piirissä: Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 99–140.
- Opetushallitus. 4.4.2018. Pedagoginen dokumentointi. [Video]. [Viitattu 27.3.2019]. Saatavana: <https://www.youtube.com/watch?v=ThgRYKOKSH8>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ei päiväystä. Varhaiskasvatuslain uudistus. [Verkkosivu]. [Viitattu 22.3.2019]. Saatavana: <https://minedu.fi/uusivarhaiskasvatuslaki>
- Rinaldi, C. 2004. Innovations In early education: the international reggio exchange. [Verkkojulkaisu]. The relationship between documentation and assessment. Merrill-Palmer institute: Wayne state university. [Viitattu 27.3.2019]. Saatavana: <https://www.reggioalliance.org/downloads/relationship:rinaldi.pdf>
- Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2017. Tää on meidän maailma!: Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.
- Roos, P. 2016. Mitä kuuluu?: Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Nokia: Piia Roos Oy.
- Salminen, E. & Tynninen K. 2011. Omaha-ohjauksen päiväkodissa: Omaha-ohjauksen pedagogisena työmenetelmänä. Vantaa: Pedatieto Oy.
- Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. [Verkkojulkaisu]. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. [Viitattu 26.3.2019]. Saatavana: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>
- Satakieli-teesit. Ei päiväystä. [Verkkojulkaisu]. Hämeenlinna: Hämeenlinnan kaupunki. [Viitattu 13.5.2019]. Saatavana: <https://www.yumpu.com/fi/document/view/27626083/satakieli-teesit>
- Shier, H. 2001. Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations. [Verkkolehtiartikkeli]. *Children & Society* 15 (2001), 107–117. [Viitattu

3.5.2019]. Saatavana: http://www.ipkl.gu.se/digitalAssets/1429/1429848_shier2001.pdf

Sosionomi (AMK). Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen Ammattikorkeakoulu. [Viitattu 14.5.2019]. Saatavana: <https://opinto-opas.seamk.fi/index.php/fi/21/fi/79>

Tapio, T. 2019. Opettaja. Puhelinkeskustelu 8.5.2019.

Tasala, M. 2014. Dokumentoinnilla lapsi näkyviin. Kasvu (3), 8–11.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 2. uud. laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turja L. 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 6.2.2019]. Saatavana: https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.–2. p. Helsinki: Kustannus osakeyhtiö Tammi.

Villitvarpaat esite. Ei julkaisuaikaa.

Villitvarpaat infokirje. Ei julkaisuaikaa.

Virkki, P. 2015. Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä. [Verkkajulkaisu]. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto. Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Education, Humanities, and Theology; 66. Väitösk. [Viitattu 21.3.2019]. Saatavana: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1735-5/urn_isbn_978-952-61-1735-5.pdf

Väisänen, T. 2006. Ryhmis: Ryhmäperhepäivähoito tänään. Helsinki: Kustannus osakeyhtiö Tammi.

Wallin, K. 1986. Lapsen rajaton luovuus: Kokemuksia ja näkemyksiä lasten kasvatuksesta Reggio Emilian päiväkodeissa. Suomentaja Elisse Heinimaa & Kari Rydman. Pieksämäki: Kirjapaino Raamattutalo.

Wallin, K. 2000. Reggio Emilia ja lapsen sata kieltä. Suomentaja Elisse Heinimaa. Helsinki: Lk-kirjat.

LIITTEET

Liite 1. Suostumus työpajaan osallistumisesta

Liite 2. Kyselylomake vanhemmille

Liite 1. Suostumus työpajaan osallistumisesta

Hei!

Teen opinnäytetyöni yhteistyössä ryhmäperhepäiväkoti Villivarpaiden kanssa. Opinnäytetyöni aiheena on ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen ryhmäperhepäiväkoti Villivarpaille. Opinnäytetyössäni tutkin millainen varhaiskasvatussuunnitelma syntyy yhteistyössä vanhempien ja ryhmän kasvattajien kanssa, ja miten Reggio Emilia- pedagogiikka näyttäytyy Villivarpaiden varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Jotta pystyn toteuttamaan opinnäytetyöni yhteistyössä teidän kanssanne, tarvitsen aineistoa varten myös teidän ajatuksianne ja mielipiteitä. Kerään teiltä tutkimusaineiston toiminnallisella työpajalla. Työpajan keskustelu pohjautuu kahdeksaan eri teemaan. Keskustelemme yhdessä näistä teemoista sekä pohdimme, miten ne näkyvät Villivarpaissa ja miten ne voisivat näkyä Villivarpaiden ryhmäkohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Työpaja järjestetään 26.2.2019 klo 18.00 alkaen. Työpajan kesto on noin puolitoista tuntia. Työpajaan osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Käsittelen ja säilytän tutkimusaineiston täysin luottamuksellisesti ja tutkimuksen päätyttyä tuhoan sen. Jokainen osallistuu työpajaan nimettömästi, joten osallistujien anonyymiys säilyy.

Janina Ikola

Suostumus työpajaan osallistumisesta

Paikka ja aika

Osallistujan nimi

Osallistujan allekirjoitus

Työpajan teemat:

Toimintaidea ja arvot

Arki Villivarpaissa

Lapsen toimijuus ja osallisuus

Yhteisöllisyys

Projektimuotoinen tutkiva oppiminen

Ympäristö kasvua tukemassa

Havainnointi ja dokumentointi

Yhteistyö

Liite 2. Kyselylomake vanhemmille

Hei vanhemmat!

Opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosionomin koulutusohjelmassa, suorittaen samalla varhaiskasvatusopintojen kokonaisuuden. Teen opinnäytetyöni ryhmäperhepäiväkoti Villivarpaille. Opinnäytetyössäni tutkin millainen varhaiskasvatussuunnitelma syntyy yhteistyössä vanhempien ja ryhmän kasvattajien kanssa, ja miten Reggio Emilia-pedagogiikka näyttäytyy Villivarpaiden varhaiskasvatussuunnitelmassa. Opinnäytetyöni on kehittämishanke, ja tästä tuotoksena syntyy oma varhaiskasvatussuunnitelma Villivarpaille.

Jotta pystyn toteuttamaan opinnäytetyöni yhteistyössä teidän kanssa, tarvitsen aineistoa varten myös teidän ajatuksianne ja mielipiteitä. Kyselyyn ei tarvitse laittaa nimeänne, joten kysymyksiin vastaaminen tapahtuu täysin anonyymisti.

Löydätte kysymykset seuraavilta sivulta. Toivon, että pystyisitte vastaamaan näihin kysymyksiin, ja palauttamaan sivut täytettynä eteisessä olevaan laatikkoon **22.2.2019 mennessä**. Jos ilmenee kysyttävää, olkaa rohkeasti yhteydessä.

Kiitos!

Janina Ikola

xxx-xxxxxxx

4. Millainen mielestänne ryhmäperhepäiväkoti Villitvarpaat on tiloiltaan ja ympäristöltään? Kerro esimerkiksi millaiseksi miellätte Villivarpaiden sisätilat ja muun ympäristön.
5. Miten mielestänne yhteistyö kasvattajien ja vanhempien välillä toteutuu? Kerro esimerkkejä mistä koostuu hyvä yhteistyö Villivarpaissa, ja mitä toiveita teillä on yhteistyölle.
6. Miten mielestänne arjen dokumentointi toteutuu Villivarpaissa? Kerro esimerkiksi onko pedagoginen toiminta tarpeeksi näkyvää, saatteko tarpeeksi tietoa arjen tekemisistä ja miten dokumentointia voisi kehittää.